

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

aan huis of franco per post
Nederland bij vooruitbetaling . f 1.50
voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Bijzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . 0.09
» » » 1000 » . . . 0.08
» » » 3000 » . . . 0.07

Redeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan den Voorzitter, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 7a Heerengracht of aan den Secretaris, H. L. VORSTENBOS, 42 Witte de Withstraat, beiden Den Haag.

Voor de Administratie, ook wat betreft Abonnement en Verandering van woonplaats, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 212 Rieuwstraat, voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofdoel der Vereeniging is: Het verspreiden van populair kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verlenen van onderlinge hulp, ware belangstelling te wekken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5 of meer contribueeren of een lid in eens schenken van f 100, zijn donateurs (gratis).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos franco het Weekblad toegezonden. Een Inteckening voor het lidmaatschap vindt men op de 4de pag. van het Hoofdblad.

Inhoud van dit nummer.
Desahoofden en Desaverkiezingen. — Weekoverzicht. — Indische Perichten. — Naamlijst der Leden. — Uitspraak van de Indische Mijwet. — Een bezoek aan de West-Indische Berichten. — Van Vreemde Koningen. — Boekbespreking. — Ingezonden. — Voornaamste Nieuws van Nedlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Feuilletons.

Desahoofden en Desaverkiezingen.

In de Indische Gids van Mei komt een brief van dien de controleur A. H. J. G. Walbeehm, die een verzoek van de redactie en naar aanleiding van een artikel in het Algemeen Handelsblad van 15 April, schreef over «desaverkiezingen». De heer W. toont op tal van goede gronden op, dat men die niet moet afschaffen, maar naar streven ze te verbeteren.
Het A. H. geeft echter den strijd niet op en verklaart zich niet overtuigd (avondblad van 11 Mei); het speelt tegenover den controleur W., den assistent-resident Bodemijer uit, die bijna jaren geleden in het Tijdschrift voor het Binneland, naar 's Handelsblads opvatting, vóór afschaffing pleitte.
Bij verschillende gelegenheden gaven wij reeds te kennen, dat wij staan aan den kant van den heer Walbeehm, doch wij achten het vraagstuk der desaverkiezingen van zulk een groot belang, dat den aard der gebruikte argumenten zoo merkwaardig, dat wij aan de zaak een Hoofdartikel willen wijden.

Ik kort, doch grootendeels met onze eigen woorden weergevend hetgeen door den heer W. werd geschreven, beginnen wij met zijn pleidooi tegenover de vrienden, die — allen over één kam scherpende — de desahoofden voorstellen als getrokken uit het klimaat der natie, vampsyrs, afzeters en veedieven. Het jaar lang heeft hij, als controleur, in de desaverkiezingen en met de desa-hoofden gearbeid, en ongeveer 150 — als hij ze optelt — en hij heeft het gros hunner fatsoenlijke en degelijke mededeleers gehad in het belang van de desa en

van de Regeering. Zeer zeker hij heeft ook desahoofden gekend van minder allooi, maar zonderling! dan was het meestal in een gewest, waar 't met den Wedana, den Assistent-Wedana of soms met nog hooger, ook niet erg pluis was. Komen er onder de door het Gouvernement aangestelde ambtenaren niet evenzeer gevallen voor, als bij de door het volk gekozen desahoofden, van onbetrouwbaarheid, van medeplichtigheid aan vee-diefstal zelfs? Dat dit helaas nog maar al te dikwijls het geval is, moet aan de Regeering zelf geweten worden, die niet iedere afwijking van den rechten weg dadelijk streng straft en de onwaardigen niet onmiddellijk wegzendt. Wordt standvastige gestrengheid in dit opzicht het stelsel der toekomst, dan zal men ook over de desa-hoofden, die onder het toezicht staan der Gouvernementsambtenaren, minder te klagen hebben; vooral wanneer men dezen behoorlijk bezoldigt.

Zij, die de desaverkiezingen afgeschafte willen zien, voeren als een der motieven aan: dat de moraliteit in de desa onder de verkiezingen lijdt. Dat dit laatste zoo is, gedurende de dagen; die de verkiezingen voorafgaan, wordt toegegeven, maar is ditzelfde niet het geval bij de verkiezingen in de landen, die men «beschaafd» noemt en heeft dit er ooit toe geleid om de rechten van het volk tot het kiezen van zijn regeerders in te trekken, of te verkorten zelfs?

Maar dat recht is op Java niet nationaal, het is geen adat, zoo wordt beweerd. Daargelaten of dit beweren voor alle streken van Java bewezen zou kunnen worden, is het toch zeker, dat het van Raffles' tijd af, dus nu bijna eene eeuw, bestaat. Zijn niet vele instellingen, die als adat worden aangemerkt, minder dan eene eeuw oud?

Benoeemingen van desahoofden, namens het Gouvernement, door den resident, op voordracht van controleur en wedana, geven zeker geen beteren waarborg voor eene goede keuze, dan de verkiezing dit nu doet, want het is vooral den controleur niet mogelijk alle bewoners der desa's individueel zoo goed te leeren kennen, dat hij de zekerheid zou hebben eene degelijke keuze te doen, dit laatste is ongetwijfeld aan de mededesabewoners beter toevertrouwd, terwijl toch ook nu eene bepaling bestaat, dat de verkiezing van personen, van een algemeen bekend slecht levensgedrag, moeten vernietigd worden.

W. meent verder — en dit achten wij het zwakke deel van zijn betoog — dat de Nederlandsche Regeering bij klachten over knoeierijen van de desa-hoofden of hun trawanten — al recht verschaffende — toch nu tegen de klagers kan zeggen: waarom hebt ge zelf zoo iemand gekozen? Dit zal niet meer het geval zijn, wanneer men zelf die hoofden aanstelt, alle ontevredenheid komt dan voor rekening van 't Bestuur.

Leerzaam, zoo laat hij hierop volgen, is in dit opzicht het antwoord, dat ik eens ontving

van iemand, die zich over een willekeurigen maatregel van 't Inlandsch Bestuur bij mij kwam beklagen. Ik weet er niets van, maar ik zal het onderzoeken, zeide ik. En wat antwoordde de man: «Maar mijnheer, als het Europeesch Bestuur zoo iets niet wilde hebben, dan zou men toch «zoo'n maatregel niet durven nemen.»

En wat is nu de repliek hierop van 't Handelsblad?

Het geeft om te beginnen 't woord aan den assistent-resident Bodemijer, die in zijn artikel van 1902 eerst het rampzalige van verkiezingsknoeiery breed uitmeet, daarna beweert doch niet bewijst, dat de inlander het hem geschenken voorrecht, om zijn eigen hoofd te mogen kiezen, niet begrijpt, dus ook niet waardeert, en dan tot de conclusie komt, dat het in elk opzicht wenschelijk zou zijn te achten, dat met het gansche verkiezingsstelsel *finaal gebroken werd*... maar dan toch zelf een voorstel doet, waarbij van dat *finaal breken* geen quaestie is.

Hij wil namelijk eene voordracht van twee personen door controleur en districtshoofd, na verplichte mondelinge raadpleging van de betrokken ingezetenen.

De tweede helper, die 't Handelsblad oproept, is een der vroegere directeuren van 't Inlandsch Bestuur, die zijn eindindruk van eene enquête, omtrent 't nuttige en wenschelijke der desaverkiezingen, weergeeft met de volgende woorden: «Vele Europeesche en inlandsche ambtenaren, die geraadpleegd werden, gaven bijna unaniem de meening te kennen, dat aan de uitoefening van dit recht (het kiesrecht) door de gemeenten groote bezwaren verbonden zijn, «dat het aanleiding geeft tot tal van misbruiken en dat het een verderfelijke invloed oefent op den gang der bestuurszaken.»

Hoe kan nu 't Handelsblad dit eene afdoende uitspraak vinden tegenover de meening van hen die, evenals de heer Walbeehm, de desaverkiezingen als grondslag van een rationeel bestuur wenschen behouden te zien. Die verderfelijke invloed, uitgeoefend op den gang der bestuurszaken, zoo zonder enige motiveering of aanwijzing, kan toch moeilijker iets anders dan een machtspreuk worden geacht, zoodat er niets anders overblijft, dan op te heffen, bezwaren: en te bestrijden: misbruiken.

Met groote handigheid heeft het A. H. echter partij getrokken van hetgeen wij 't zwakke deel noemden in den brief van den heer Walbeehm. Het was van dezen niet goed gezien het, bij Gouvernementeelen arbeid, door de dienaren veelal zoo geliefde afschuivingsstelsel, ook door de Regeering te doen toepassen, als een desamen klachten zou brengen tegen een dorpshef, tot wiens keuze hij zelf had meegewerkt. De verkiezingen zijn immers een gevolg van Gouvernementeelen wetgeving en waarze dus misbaksels opleve-

ren, blijft de Regeering er schuldig aan, dat dit geschied is.

Onze overtuiging is het echter, dat een beter ingerichte vorm van verkiezing voor de desahoofden meer kans oplevert voor een goed resultaat, wat de benoeming betreft, dan het stelsel «Bodemeijer-Handelsblad», dat ten slotte toch ook nog den kans van het schuiven der schuld van de minder geslaagde benoeming op de schouders der geraadpleegde ingezetenen zou toelaten.

Leerzaam is zeker het voorbeeld, dat de heer W. aanhaalt. Volkomen redelijk was immers de opmerking van den klagen inlander, dat zijne inlandsche hoofden geen maatregelen zouden durven nemen, die zij weten, dat tegen den wil en den wensch van het Europeesch bestuur indruischen.

De inlander moet er op kunnen rekenen, dat hij door het Nederlandsche Gouvernement beschermd wordt tegen den willekeur van wien ook. Het stelsel is toch voor goed van de baan: dat grootere en kleinere vexatiën, wanneer ze van inlandsche hoofden uitgaan, door de vingers moeten worden gezien, omdat de adat van oudsher in zekere mate willekeur van de inlandsche grooten tot eene volksinstelling maakte, en omdat op het ontzag van den kleinen man voor zijne eigene inlandsche hoofden de goede gang der bestuurszaken rust. De inlandsche hoofden zijn, of moeten worden, de regeerders, tevens beschermers van den inlander, met vrijmoedigheid de belangen hunner landgenooten bij het Nederlandsch gezag pleitende, wanneer onvolledige kennis der toestanden er toe mocht hebben geleid, dat maatregelen in het leven werden geroepen, die minder gunstig werken. Zij moeten de overtuiging hebben, niet alleen, dat opmerkingen van dien aard welkom zullen zijn, doch tevens, dat verzuim van het in alle oprechtheid behartigen der belangen van hunne landgenooten, die Nederland's onderdanen zijn, onvermijdelijk leidt tot een ernstig ongenoegen der Regeering, in die mate zelfs, dat ze hunne vervanging door meer waardigen kan tengevolge hebben.

Is dit eenmaal de Gouvernementeelen grondregel, dan zullen ook de desa-verkiezingen, mits beter geregeld, leiden tot het aanstellen van degelijke dorpshefden, want het gaat immers niet aan, om, zooals het Handelsblad dit doet, de bewoners der Javaansche desa «onbevoegd» te noemen, waar het geldt de niet zoo erg ingewikkelde keuze van den meest daartoe geschiktsten man uit hun eigen midden, tot hoofd.

Het getuigt zeker niet van vooruitstrevenden zin op koloniaal gebied om zoo eenvoudige verkiezingen te rekenen tot de «niet in de inlandsche maatschappij passende regelingen!»

Het bovenstaande was reeds geschreven, toen wij in den Indischen Gids van Juni eene dupliek van den heer Walbeehm aan 't Handelsblad vonden, waarin het door dat blad op 11 Mei aangevoerde nog op

FEUILLETON.

De Hechtste Band.

NABETRACHTING.
De trouwe lezers van dit feuilleton zullen zeker wel hebben, dat hoofdstuk XXI, in No. 11 van 25 Mei, het slot van den Engelsch-Indischen roman van Perrin was, en zich toen wellicht met verwondering hebben, waarom aan 't einde toch nog stond: «vervolgd», denkende, dat het misschien een drukfout was, door den zetter uit gewoonte begaan. Het is echter niet het geval geweest, doch zoo door vertaalter gewild, om de aandacht van belanghebbenden te vragen voor een gedachtewisseling, die den volbrachten arbeid, zoo gaarne met hen zou worden in den inhoud en de mogelijke strekking van de boeiende en met zooveel kennis van zaken geschreven boek, daarbij tevens vergelijkingen makend tusschen de toestanden in Britsch-Indië en die in Nederlandsch-Indië, waartoe het hier en daar gereede aanleidend heeft. Zij hoopt, dat de enkele opmerkingen, welke haarzels, welke hier volgen, anderen zullen openstellen om ook hunne meening er over in ons Weekblad te geven.

Aan eene beoordeeling der letterkundige waarde van het werk zal zij zich niet wagen, maar zij durft gerust aan te nemen, dat allen, vooral degenen, die het oorspronkelijke werk lezen, evenals dit haar onder het geleidelijk telkens telkens gebeurd, den indruk zullen hebben geschied dat het vlot geschreven verhaal uitnemend is. Het is niet, zóó, dat de lezers met de goed getypeerde mogelijkheden meeleefte en zich, geholpen door kleurrijke en toch nauwkeurige beschrijvingen van land en volk, geheel in de geschetste toestanden kan ver-

Gunstsalon * * * *

* * * * **A. H. Idzerda** * * * *

31 Laan van Meerdervoort 31

* * * * **DEN HAAG** * * * *

* * * * **Tentoonstelling Fotografieën** * * * *

dagelijks geopend van 10—4 uur

* * * * **Portretten** * * * *

* * * * **uitsluitend uitgevoerd in onveranderlijken** * * * *

* * * * **kool- en gomdruk** * * * *

Engelsch denkt, neerziet op die verwaarloosde kolonie van door de vaders verlaten en verloochende afstammelingen, wier deugden zeldzaam opgemerkt, doch wier tekortkomingen altijd breed worden uitgemeten. Zelfs de lieflijke Selma, door Paul Vereker bekoord, toen zij zijne Eurasische afstamming niet kende, kan later een zekere vrees, ja zelfs afschuw voor haar man niet bedwingen, als zij uit zijn blik ontwaart, hoe hij dweept met het schoone land, waar hij het levenslicht zag, met het eenvoudige, maar toch zoo fijngevoelige, poëtische volk, in welks midden hij werd opgevoed. Een enkele maal doet Alice Perrin ons denken, dat ook bij haar 't hart, tegen wil en dank, spreekt in 't belang der Anglo-Indische afstammelingen. Zij laat o. a. aan de kleine Violet op kosten van Selma eene goede opvoeding geven, maar de zendingsvrouw uit Pragpoer schrijft, dat, als een gevolg van die betere op-

voeding, 't meisje zich nu ook aan de zending zal wijden en uit den pool, waarin hare eigene stamgenooten leven, zal worden gered. De domme Engelsche landjonker, die in Indië niets heeft gevonden, wat hem aantrekt dan de jacht, wordt later de goedmoedige echtgenoot van Verekers weduwe, die wel zijne voorkomende zorgen zeer waardeert, maar toch den zielvollen Paul Vereker, dien zij zoo weinig wist te begrijpen en te steunen, kan zij niet vergeten. Dit slot stemt gunstig voor de schrijfster.

Had zij niet een Engelsch boek voor Engelschen willen schrijven, wie weet, of hare persoonlijke sympathieën haar niet veel meer goeds zouden hebben doen zeggen, zelfs van de Hindoes? Zij had aan hare landgenooten den raad kunnen geven om milder te gaan denken over die miljoenen menschen van andere huidskleur, die thans volgens hare beschrijving alteen bestemd zijn om door Engelschen te worden geregeerd en door Engelsche leeraren tot christenen te worden gemaakt, terwijl van eenige andere ontwikkeling of opleiding, ook voor de Indo-Europeaan, geen sprake is.

Heeft de Regeering in ons Indië zich meer toegelegd op ontwikkeling der inboorlingen? Hebben wij die talrijke tusschenbevolking, voor zoverre ze zichzelf niet kon opwerken, ook niet schromelijk verwaarloosd, al wisten wij het door honderden en nog eens honderden voorbeelden, hoe het feit van in Europa of in Azië geboren te zijn niets afdoet tot de geschiktheid voor veelzijdige ontwikkeling en tot het bereiken van hooge sporten op de sociale ladder?

Het kwam der vertaalter voor, dat de algemeene toestand, zooals die in den «Hechtsten Band» geschilderd wordt, ook aan enkele onzer landgenooten nuttig kan zijn. Het mogen dan al uitzonderingen zijn, ook Nederlandsche Gorings worden onder ons aangetroffen, en hoewel nu de schrijfster van het boek ze niet ronduit durft te kastijden, kan men toch tusschen de regels doorlezen, dat zij zoo'n dommen eigenwaan veroordeelt.

verschillende gronden, o. a. ook als niet ten volle betrouwbaar, wordt ontzenuwd.

Waar de heer W., thans als zijn voorstel, de afschaffing der vrije verkiezing aangeeft, en de keuze der desabewoners zou willen beperken tot de leden van het desa-bestuur, meenen wij te moeten opmerken, dat ook dit een stap achteruit zou zijn.

Toevallig komt juist in ons vorig nummer een feuilleton voor «Van grasjongen tot Regent», dat volgens de schrijver een ware gebeurtenis tot oorsprong heeft. Zou Pah-Sipin, zoo vragen wij, ooit de uitmuntende diensten hebben kunnen bewijzen, die hem later tot Regent deden benoemen, als de keuze voor dorpsheer in zijne gemeente, tot de leden van het desa-bestuur beperkt was geweest?

Week-Overzicht.

In hare zitting van Vrijdag 2 Juni II. deed de Eerste Kamer verschillende koloniale wetsontwerpen af, waarbij nog eens ten overvloede, wat Suriname en Curaçao aangaat, gewezen werd op de wenschelijkheid van zooveel mogelijk juiste ramingen. De heeren vergeten maar al te zeer, de moeilijkheid om zoowat twee jaar te voren met de gewenschte mate van juistheid een begroting in elkaar te zetten. We zouden den heer Harte wel eens willen zien opdragen, nu in September met een miljoenenrede aan te komen voor 1907. En dan valt er hier nog, voor de inkomsten, pill te trekken op de statistieken. Maar daar ginds? Van daar ligt er een stapelproduct tegen de vlakke, morgen vallen door de mislukking van den heelen oogst in een kleine kolonie alle berekeningen omver. En wat Curaçao betreft, heeft het moederland door de misrekeningen geen bepaalde reden tot klagen gehad. Het bleek toch in de laatste jaren herhaaldelijk, dat vooral de inkomsten zoo matig geraamd waren, dat, wat feitelijk binnenkwam, de raming verre overtrof.

Er werd ook nog eens de aandacht gevestigd op de mindere wenschelijkheid van de aanwezigheid van een groot aantal britsch-indische immigranten in Suriname, die met hun nakomelingen engelsche onderdanen blijven. Minister Idenburg toonde aan, dat in de laatste jaren niet zonder vrucht er naar gestreefd is om Javanen in stede van Britsch-Indiërs naar Suriname te doen overkomen. Het percentage der eersten, dat omstreeks 1881 één procent bedroeg, steeg tot 40 procent in 1903 en 50 in 1904. De minister verklaarde verder, dat men nog zoekende is naar een paar geschikte inlandsche hoofden op Java, ten behoeve van de immigranten, die zich tijdelijk in Suriname willen vestigen. Dat schijnt dus niet zoo heel gemakkelijk te gaan!

Omtrent koloniale candidaturen valt nog mede te deelen, dat, hoewel de heer Boogaardt bij meerderheid van stemmen tot candidaat geproclameerd werd der Centrale Kiesvereniging voor het district Zevenbergen, vernomen was, dat een aantal kiezers, buiten de kiesvereniging om, de candidatuur van den heer van Vuuren zouden stellen, welke laatste het met slechts 2 stemmen minder moest afleggen tegen den mededinger.

In een ander in-katholiek district: Gulpen, tracht de sociaal-democratische partij een zetel te winnen, door de candidatuur van den heer van Kol te stellen, die, gegeven dat hij zelf katholiek is, de kiezers in het district erg verdeeld zijn, en de campagne van Dr. van den Brink, den priester-sociaal-democraat, vele roomschen met de sociaal-democratie zal hebben verzoend, ons voorkomt daar nog al 'n kansje te hebben.

Een zonderling bericht kwam tot de bladen over uit Indië. De heer Vierhout, hoofdredacteur van de *Locomotief*, werd op last van den raad van justitie te Semarang in gijzeling gesteld, wegens zijn onwil om den naam te noemen van zijn zeggeman, in zake een artikel in het nummer van den 18en November II. van zijn blad, waarin defensie-geheimen werden geopenbaard.

De heer V. heeft getoond zijn redactie-geheim te willen bewaren en aan de gijzeling zal dus wel eertlang een einde moeten komen, zonder het gewenschte effect. Maar terecht wordt in de moederlandsche pers het middel afgekeurd, waardoor men den redacteur tot spreken tracht te dwingen.

Heeft de heer V. door opname van het bewuste artikel tegen eenige bepaling, waarbij straf bedreigd werd, gezondigd, dan zal hij, zichzelven voor zijn zeggeman verantwoordelijk stellend, niet aarzelen de straf te ondergaan. Maar is gijzeling wel een straf en niet 'n verfoeilijk inquisitie-middel, verfoeilijk namelijk tegenover hem, waarop het rechtstreeks wordt toegepast, zij het ook, dat wij even verfoeilijk en laag achten de handeling van dengene, die om luttele guldens gewin wellicht niet schroomde den eed van gehoorzaamheid aan de wet te breken, die hem geheimhouding oplegde.

Uit de Pers. Leverde de week, wat gebeurtenissen in onze omgeving aangaat, weinig stof op voor ons overzicht, ook de pers liet zich onbetuigd en het eenige, wat onze aandacht trok, was de serie artikelen in het *Vaderland* over de Badoeng-questie, waarvan wij in ons vorig nummer bij het bespreken der O.-I. berichten reeds melding maakten.

In ten zevental hoofdstukken, waarvan het eerste, «De Vorst», voorkomt in 't nummer van 24 Mei en 't laatste, «De Strategie», in dat van 6 Juni, geeft v. E. een boeiende schets van vorst en volk, van de politieke verhoudingen, van de oorzaken, die wellicht, hoezeer ook hem dit leed zal doen, tot den oorlog aanleiding zullen geven, om ten slotte, na een beschrijving van het vermoedelijke oorlogsterrein, te komen tot twee raadgevingen: Acht uwe taak niet te licht. Spiegel u aan de op Lombok begane fouten. Bezet de Poeries en geef van daaruit uwe bevelen.

De beslissing echter of het werkelijk tot een oorlog komen moet, kan alleen genomen worden door hen, die op dit oogenblik ten volle bekend zijn, ook met den aard der jongste gebeurtenissen en den actueelen toestand. De beoordeeling van de sterkte der strijdmacht, die tegen Badoeng zal moeten worden afgezonden, is niet gemakkelijk. Die sterkte zal voor een groot deel afhangen van de houding der naburige bondgenooten, Tabanan, Bangli en Kloenkoeng; blijven deze onzijdig, dan wordt de opdracht veel eenvoudiger.

Wanneer echter deze rijkjes ook tegen onze troepen of tegen de onderdanen in ons direct gebied of in de met ons bevriende landstreken mochten gaan aageeren, dan zou de Badoeng-questie de oorzaak kunnen zijn, dat geheel onafhankelijk Bali in vuur en vlam geraakte. En daarvoor schijnt thans het oogenblik zeer slecht gekozen, met het oog op Zuid-Celebes, de invoering der belasting ter Sumatra's Westkust, de Zuider en Ooster-aafdeling van Borneo en het vele werk, dat Atjeh en Djambi nog steeds van onze troepen vragen.

Bedenken wij, na deze waarschuwing aan het slot der artikelen van v. E., hoeveel teleurstelling vroegere oorlogen op Bali reeds hebben opgeleverd en hoe met 't volste recht ook nu nog kan worden gezegd, dat van onze troepen in Atjeh en in Djambi wordt gevorderd, dan trekt onwillekeurig onze aandacht het «Vorsicht Meine Herren!», dat ruim een kwart eeuw geleden

een helderziend man, bij het begin van den Atjeh-oorlog zou hebben ten beste gegeven.

Wij denken er niet aan, criticiek uit te oefenen, waar wij natuurlijk de *volledige* gegevens tot oordeelen missen. Even goed als v. E., waardeeren wij het in een koloniaal bestuur, dat het de goede vruchten van beschaving en ontwikkeling in zoo wijd mogelijk kring wensch te verspreiden, doch daargelaten nog, de kwade kansen, die iedere oorlog ongetwijfeld oplevert en die vooruit meestal lichter worden geacht dan ze werkelijk blijken te zijn, voelden wij zoo geheel mee met den schrijver van de reeks artikelen in het «Vaderland», waar hij in zijn Hoofdstuk III «het Volk» (Vrijdag 26 Mei) het volgende ten beste gaf:

«Wanneer men speurt naar bijzonderheden omtrent «de ziel van een volk», is het een blijde ontdekking, eindelijk, na veel omgang met menschen van allerlei soort, na veel vriendschap te hebben ontvangen en gegeven, na goede kennismaking van hun wezen, hunne tuingen van religie, van kunst en van literatuur, te bemerken, dat niets menscheeliks aan dat volk vreemd is, en dat de bijzonderheden eigenlijk slechts uiterlijk zijn.

Zoo bij de Baliërs van Badoeng en elders. Waarom verrast het ons, wanneer wij ontdekken, dat zij even logisch denken als wij, dat zij honden van kinderen, van bloemen, van dieren? Dat zij zijn religieus, dat zij het wetmatig gezag in den Staat eeren, dat zij achtung hebben voor waarheid, oprechtheid en onbaatzuchtigheid? Waarom zijn wij verbaasd, hun hooggestemd eergevoel op te merken en hun groote verdraagzaamheid jegens andersdenkenden?

Omdat wij zelf, in 't Westersch bewustzijn van eigen voorrang, niet genoeg doordrongen zijn van het humaniteitsbegrip, dat geen grenzen kent, en niet let op andere huidskleur, op andere omgeving, die eigen uiting van denken vroeg.

Dat is het merkwaardige van de volkerenstudie, dat deugdelijke kennismaking identiek is met waardeering, wij nederlijken geheel in 't niet verzinken bij de vondst der «Menschheidsgedanken», ziel met ziel verbindende.

En daarom, moet het oorlog zijn, moet hier met de harde hand van het militaire geweld worden gestraft, het zij zoo!

Maar aan hen, die ten dezen oorlog of vrede beheerschen, hun moet worden gevraagd: overweeg toch goed, welk een zee van jammer over dit volk van nijvere landbouwers wordt uitgestort, als onze troepen, volvoerende hun moeijelijken plicht, deze schoone landstreken binnenrukken.

Nimmer dient te worden vergeten, dat de ellende van den oorlog volstrekt niet minder wordt gevoeld door deze inlanders, dan door de blanke verwanten van de Nederlandsche soldaten, die daar zullen vallen in het verre land.

Want strijden zullen de menschen van Badoeng voor hun Vorsten, als deze hen oproepen ter bescherming van de poeri's; zij zullen wanhopige uitvalsen doen met lans en kris en voorlaadgeweerd, zij het ook tegen de gelederen, die met snelvuur wegmaaien allen, die naderen. En wie er ook moe vallen, de droefheid over het sneuvelen van een bloedverwant in de Badoengsche desa is niet anders, dan de droefheid in de Hollandsche woning; zij is de droefheid van het menscheelijk hart, dat moet missen wien het lief had.

De Baliër is van huis uit een mensch, die niet gaarne gestoord wordt in zijn vredige rust; hij valt niemand lastig, hij wensch niet lastig gevallen te worden. Hij wensch het landbouwbedrijf te beoefenen, dat hij niet opvat als een zware taak, maar als een aangename arbeid, die in zijn levensonderhoud voorziet, en die hem de zekerheid verschafft, het noodige te kunnen geven aan zijn naaste omgeving. Hij wensch door offers van spijs en bloemen zijn goden te vriend te houden; hij wensch door het aanbieden der essence van geschenken zijn dooden te eeren; hij wensch de hulp zijner priesters, bij het offeren in de algemeene lands-tempels, in te roepen, hij wensch ook den lands-heer af te dragen van zijn oogst, wat deze naar billijkheid toekomt. Wordt nu de gewone dagelijkse gang van zaken gestoord door zoo iets geweldigs als Europeesch militair optreden, dan is een rust en vrede voor zeer langen tijd, dan genietten volgende geslachten misschien voordeelen, voor de tegenwoordige bewoners des lands trad een hevige stoornis in, die gedurende langen tijd haar invloed doet gelden.

De bevolking van Badoeng is ons waarschijnlijk niet vijandig gezind; maar zij zal dat worden, als de Vorsten haar oproepen ter verdediging van het land tegen den indringer, die op geduchten tegenstand moet bedacht zijn.

Een fransche koloniale leening.

De fransche nederzettingen in Voor-Indië, het armzalig restantje van het groote koloniale rijk, dat Duplex daar te vergeefs trachtte te behouden en uit te breiden, gaan er in den laatste tijd niet op vooruit. De handelsomzet verminderd er, als het ware, bij den dag en daalde van omstreeks 16 miljoen in 1889 tot ongeveer 7 miljoen gld. in 1902. Wel is waar viel sedert 1903 een kleine verbetering waar te nemen, hetgeen evenwel niet weg neemt, dat de economische toestand veel te wenschelijk overlaat. Het is vooral te Pondichery, dat zich deze inzinking van den handel doet gevoelen, hetgeen in hoofdzaak wordt toegeschreven aan den aanleg door het engelsch-indisch bestuur van een spoorweg, die Zuid-Indië in rechtstreeksche gemeenschap brengt met Goedeloer, een haven, ongeveer 25 mijlen ten zuiden van de hoofdstad der fransche nederzettingen gelegen. De aardnoten van bedoelde streek afkomstig, hebben dientengevolge den weg naar de reede van Pondichery verlaten, niettegenstaande de faciliteiten, die deze haven, wat in- en ontschepping betreft, biedt. In deze omstandigheden en naar het oordeel van bevoegden, bestaat het eenige middel om aan de kolonie haren ouden voorspoed terug te geven in de verlenging van den spoorweg, die te Tiroepapoeioer zijn eindpunt vindt, op het gebied der kolonie, waardoor Pondichery weer de aardnoten tot zich trekken zal, die nu naar Goedeloer gezonden worden. Deze onderneming vereischt een uitgave van 8 miljoen franken.

Voorts is de haven Karikal op het punt haar heele verkeer te verliezen, wanneer niet eenige dringende verbeteringen tot stand komen, waarvoor een bedrag van 160000 franken wordt noodig geacht.

Eindelijk gebiedt de wenschelijkheid de steden Pondichery en Sjandernagor aan goed drinkwater te helpen. Het water, waarmee de bewoners dier steden zich tegenwoordig behelpen, is in waarheid van zeer slechte hoedanigheid en draagt in hooge mate bij tot de uitbreiding van epidemien, die maar al te dikwijls de fransche nederzettingen teisteren. Voor dit doel acht men, 650000 franken voor Pondichery en 570000 voor Sjandernagor noodig.

Het geheele bedrag waarvoor dus een leening zal moeten worden aangegaan, stijgt mitsdien tot 4.380.000 franken. Nadat door den Algemeenen Raad der kolonie deze leening was goedgekeurd, wordt nu daartoe ook de goedkeuring van het fransche parlement gevraagd. Het ligt toch in de bedoeling, dat de fransche staat niet alleen waarborgt, maar ook ten deele rente en aflossing zal dragen.

Tegen 3½ procent te plaatsen, zal het geheele bedrag in 25 jaren tijds moeten worden afgelost, wat neerkomt op de betaling jaarlijks van 274500 franken. In het aan het parlement aangeboden wetsontwerp wordt de

bijdrage der kolonie op minstens 25000 franken gesteld gedurende het tijdperk, dat haar nog van 1919 scheidt. Met dit jaar te beginnen zou de koloniale bijdrage worden verhoogd met 78000 franken, welke zij nu jaarlijks tot gemiddeld tijdstip heeft te betalen voor vroegere leeningen. Het geheel komt dus hierop neer, dat de Staat gedurende de eerste veertien jaren een bedrag van 250000 franken voor zijne rekening neemt en verder een bedrag van 170000 franken, met dien verstande dat in de wet een deurtje wordt opengehouden voor de mogelijkheid, dat de kolonie in staat zal wezen een grootere bijdrage te verleenen.

Oost-Indische berichten.

Dat men op Atjeh een tijdperk van rust is ingetreden en werkelijk het zoo lang verwachte einde reeds nabij is, wie zal dit in gemoede kunnen beweren, wanneer men telkens de lijsten der aldaar gesneuvelde, gewonde en aan ziekte en uitputting overleden officieren en minderen onder de oogen krijgt. Nu weer brengt de telegraaf ons het bericht van den aan dysenterie overleden luitenant der marechasse G. J. Ebbink, behoorende tot de bezetting der Gajoe-landen.

Zeer zeker is de toestand steeds vooruitgaande, maar van een einde is nog geen sprake en zal in de eerstvolgende jaren nog geen sprake zijn, zooals ook in de Atjeh-brieven, voorkomende in een der laatste uitgaven der Deli-Conrants, wordt gevreesd. Een volksoorlog, die ruim 30 jaren heeft geduurd en waaraan mannen, vrouwen en kinderen deelnemen, eindigt niet met enkele jaren van krachtig optreden, daarvoor is zeker veel tijd, veel wilskracht en veel krachtsinspanning noodig en deze krachtsinspanning wordt nog steeds — getuige de telkens wederkerende berichten over tochten, patrouilles, vervolgingen enz. — van het leger gevorderd, en zal nog grooter worden, wanneer men den vijand tot diep in het binnenland en het gebergte wil vervolgen en dwingen aan onzen wil te gehoorzamen. Met genoegozen lazen wij uit die brieven, dat men volstrekt niet moet denken, dat alleen van de marechassee kracht en flinkheid uitgaat, maar dat ook de infanterie, in het bijzonder in Pedir, den laatste tijd heeft getoond niet voor het keurkorps onder te doen.

Nog meer genoegozen zou het ons zijn, wanneer wij mochten vernemen, dat langs politieke weg een middel gevonden werd om het nationaliteitsgevoel van dit zoo krachtige volk te bevredigen.

Nieuws uit Djambi. In den nacht van 25 op 26 April j.l. werd een bovenstrooms **Koewamang** in hinderlaag liggende patrouille overvallen door een bende, waarbij o. a. heden uit Si Goentoe en Oeloe Tjenako (Indragiri) werden opgemerkt. Onzerzijds sneuvelden twee minderen, van den vijand werd een man neergelegd. De bende vluchtte naar de Batanghari-districten, waar zij gehuisvest werd door den voortvluchtigen panghoeloe moeda van Daertjima, die drie dagen later werd opgelicht.

Bij het verlaten van Perhentian Tinggi (Tebo) is eene patrouille gestuip op de bende van Ngebei Manan, waarbij een vijand werd gedood. De bende ontsnapte echter weer.

De *Javabode* weet te vertellen, dat door den legercommandant tot leider van de **Boni-expeditie** is voorgedragen kolonel van Loenen en dat kolonel van der Wedden tot brigadefoel zal worden aangesteld met standplaats Tjimahi.

Onze troepen zijn, zonder tegenstand van de zijde der bevolking te ondervinden, te **Paré Paré** gedebarcueerd. Zij vonden onderdak in het huis van de vrouw van den kroonprins van Sidenrèng, Aroemalolo. De kroonprins bracht een bezoek aan den resident Brugman en beloofde veel hulp te zullen verleenen. Wij willen hopen, dat de zaak spoedig zonder veel bloedvergieten tot een goed einde moge gebracht worden. Aan het gerucht, dat de vorst van Sidenrèng voornemens is met 2000 man ons uit Paré Paré te verdrijven, wordt geen geloof gehecht.

De Boniërs, die met 8500 man ten oorlog gereed moeten staan, allen voorzien van achterladers, worden voorloopt door onze troepen met rust gelaten. Eerst wordt eens rondgekeken in het rijkje Wadjo, op de Oostkust en Sidenrèng op de Westkust en wanneer daar de zaken geklaard zijn, gaat het tegen Boni. Deze taktiek schijnt de gewenschte, omdat Sidenrèng en Wadjo noordelijk van Boni liggen en den vijand de gelegenheid moet worden ontnomen naar deze eveneens vijandige landen uit te wijken.

Die achterlaadgeweren werden, naar men zegt, uit Singapore ingevoerd, met de noodige munitie er bij. Winchester en Beaumonts moeten er bij de schietoefeningen vele gesprongen zijn. Ook werd vernomen van het oprichten van enkele vijandelijke bentings op de voornaamste toegangswegen van het land van westelijke zijde. Tal van vrouwen wijken naar Goa uit. De stemming der bevolking te Paré Paré is goed. De zoon en schoonzoon van de leenvorstin van Tanette zijn daar aangekomen met 500 gewapenden, die 's nachts de materialen voor den bivakbouw bewaken. Ook de gezondheidstoestand der troepen is goed. In het binnenland moet het gerucht gaan, dat het gouvernement den oorlog met Boni als voorwendsel gebruikt, om fondsen te bekomen, met het heimelijk doel: alle staatjes in te palmen; de tactiek dier staatjes is vermoedelijk om eerst te laten vechten.

Een bijzonder correspondent van het *Soer. III.*, die den toestand op Zuidwest-Celebes heeft onderzocht en aan wiens bevindingen wij het een en ander hier boven ontleenden, meldt ook, dat te Makassar vrees bestaat voor ernstige gevolgen van het bezetten van Paré Paré, namelijk een aansluiting van Sidenrèng, Wadjo, Soppeng en Goa bij Boni.

De assistent-resident van Buitenzorg keerde 10 Meijl. terug van zijn tocht tot onderzoek naar den omvang der ramp in het dal van de **Tjibbet** en rapporteerde, dat er 70 menschen zijn verdronken; 30 konden zich nog reddend. Al het vee, de opgeschuurde padi en veel boomen werden meegesleept. De desa Tjikembar bleek geheel, de desa Tjibbet gedeeltelijk door den bandjir te zijn meegesleept.

De oorzaak van den bandjir is waarschijnlijk een doorbraak hoog in het gebergte.

Den 9en Mei zou kapitein **Colijn** zijn eerste inspectie-reis maken naar de buitenbezittingen; hij gaat eerst naar Sumatra's westkust, Tapanoele, den Rokan-streek en Bengkalis, ter bespreking van belangrijke onderwerpen met de gewestelijke en afdeelingbesturen. Tegen het laatst van Augustus zou hij eerst terug keeren.

Van het persbureau werd het bericht ontvangen, dat het voorschot omtrent het verlenen van voorschotten op tractement bij het leger in N.I. in zoover is gewijzigd, dat het voorschot voortaan niet meer in eens moet worden ingevorderd bij overlijden, op non-activiteitsstelling of ontslag zonder inkomsten van den lande, de korting zal mans 1/3 of 1/4 van het tractement bedragen, waardoor de tot nu toe bestaande mogelijkheid, dat eene weduwe door het overlijden van haren echtgenoot ook nog gedurende die maand geheel zonder inkomsten zou geraken, ondervangen is. O. i. een zeer goede bepaling.

De *Javabode* van 8 Mei bevat een overzicht van de **ontwerpbegroting** voor 1906, zooals die ter tafel werd gebracht in de gecombineerde vergadering van den raad van Indië en den raad van directeurs met de commandanten van leger en vloot, welk overzicht haar door een vriendschappelijke hand werd verstrekt. Volgens hetgeen

niet dat stuk kan worden opgemaakt, blijkt, dat de vergadering met vereende krachten en een ieder een deel zijner diebaarste wenschen prijs gevende (?), het geraamde tekort heeft teruggebracht tot een van ongeveer 10 miljoen.

Het *Bat. Nbl.* noemt het ontwerp geen ontwerp, maar slechts eene bespreking van eenige cijfers, waarover dat blad de beschikking kreeg. Het geeft geen enkelan maatstaf tot bespreking, laat staan tot beoordeeling. Het eenige, dat men er in kan vinden, is, dat de gouverneur-generaal het initiatief heeft genomen tot verschillende bezuinigingen, te zamen f 629.094, waarbij het departement van landbouw een veer meest laten van bijna 4½ ton gouds, hoe en waarom staat er niet bij. Tijdsgebrek, voor de openbare behandeling in de Staten-Generaal, ten minste om vruchtdragend te kunnen zijn, acht dit blad dan ook uit zoo'n onsamenvattend samenraapsel van onvolledig cijfers niet mogelijk.

Van het afschrijven van eenige **Koffiereserveterreinen** uit de bestaande cultuurplannen ten behoeve van den landbouw der inlandsche bevolking, zal dus niets komen. De landvoogd heeft het wenschelijk geacht alie aandacht te doen wijden aan de gouvernementsoflicultuur, opdat deze niet alleen niet verder daie, maar ook om deze in opbrengst te doen stijgen, daar het gouvernement er daartoe te trekken baten niet missen kan. Alleen bij volstrekte noodzakelijkheid mogen voorstellen worden voorgedien tot afschrijving van koffiereserve-terreinen.

De **Koffieoogst** schijnt dit jaar ook weer niet bijzonder mede te zullen vallen. De meeste planters zullen wel op tevreten zijn, wanneer ze gemiddeld per 100 bouw een picol maken. Wanneer de prijzen nu maar meevalten, dan behoort er, bij het tegenwoordige uiterst zuinige beheer, althans van verlies geen sprake te zijn, maar roerleuring is de toestand anders niet, zegt de *Locomotief*.

De *Java Ct.* van 1 Mei j.l. bevat iets nieuws, n.l. een reglement op de toekenning van overtocht binnen N.I. Indië, aan **gepensioneerde inlandsche landsdienaren** met hunne gezinnen en aan de weduwen van kinderen van overleden inlandsche landsdienaren, die welke regeling eene onbillijkheid jegens de inlandsche aubtenaren is hersteld. Goed gezien van de regering, die zich in dezen tijd van herzieningen niet door kosten heeft laten afschrikken.

Reeds geruimen tijd geleden is te Soerabaja eene deeling van de O. Indische vereeniging **Oost en West** geconstitueerd. Het bestuur bestaat uit een voorzitter, n.l. huijsoudelijk reglement, uit een voorzitter en zes leden. n.l. president de heer A. W. Th. Mies Fliers (resid. de eerste kunstliefhebber, vice-president de heer L. A. Arends; leden de heeren J. Bienfant, J. E. Jasp. en de regent van Grisse; secretaris de heer W. A. van der Elcht; penningmeester de heer A. G. van Hattem. Slechts 20 pct. van de contributie der leden wordt in de kas der afdeling gestort; de resterende 80 pct. gaan naar de centrale kas, maar dan is het hoofdbestuur ook verplicht, ingeval eene afdeling voor speciale behoeften extra geld noodig heeft, subsidies te verstrekken, zooals onlangs f 300 ten behoeve van den Pasar-Mallang te Soerabaja.

Een zeer belangwekkend artikel over het **zeer kundig onderwijs** in Indië, van de hand van den heer S. W. Baintz, is te vinden in de *Javabode* van 27en April j.l.

Zijn betoog komt hierop neer, dat de inrichting van een indische school voor de zeevaart moet worden toevertrouwd, niet aan marineofficieren, maar aan uitgezochte koopvaardij-gezagvoerders of stuurlieden, die wordt opgevoerd, dat aan 't hoofd van de kweekschool van de zeevaart te Amsterdam, waar de schrijver van zijn opleiding heeft genoten, een oud gezagvoerder koopvaardij is gesteld, hoewel vaak hoofdofficieren marine de betrekking hebben geambieerd.

De opleiding toch bestaat niet alleen uit het leer van onderwijs in theoretische en praktische zeevaart, en hetgeen daarmede in verband staat, maar hetgeen een belangrijk gedeelte, dat men de zeevaartkunde noemt, die de carrière hebben doorlopen, welke 't ook noodig heeft, in het dagelijksch zeemanstoeleerd, worden ingewijd. Een voorbereiding van een hooger burgerschool keurt hij af. Hij acht een meerder maat van kundigheden, als aan zoo 'n middelen inrichting wordt gegeven, overbodig. Na een examen gelijkstaande met het toelatingsexamen voor de H. I. wil de heer Baintz een vierjarige opleiding met een wijs in de speciale vakken. Mocht er geen zeevaart beschikbaar zijn, om in Indië een kweekschool van zeevaart in het leven te roepen, dan is het verhoor van de schrijver beter de jongelui voor gouvernementsscholen laten studeeren aan de kweekschool voor zeevaart te Amsterdam. Met de gesubsidieerde stoomvaartmaatschappijen zouden dan misschien overeenkomsten kunnen worden getroffen voor vrijen overvoer, tegen vergoeding van arbeid.

Bij de laatste exploitatie van de concessie-terreinen van den heer J. J. Loke in de res. Kedoe is, bij een bericht in *Midden-Java*, **koper en goud** gevonden. De eventuele exploitatie van koper en goud, men, zeer loonend zijn; betreffende het gouderts zijn de zekerheid niet. Monsters van beide soorten zijn in Europa gezonden, terwijl het blad nog weet te vermelden, dat de heer Loke den steun van de regering in N.I. land heeft gevraagd en verkregen, wanneer tot de exploitatie zal worden overgegaan.

Een nieuwe bezuinigingsmaatregel is genomen, den last aan de ordonateurs, om zich in den vervolg de beoordeeling van **reisdeclaratien** te houden, die daarin opgebracht kosten, voor zoover daarop wordt de bepalingen aanspraak kan worden gemaakt, daaraan iets toevoegen, als reis-, verblijf- en transportkosten enz. enz., wat door de declaranten buiten rekening is gelaten.

Het *Bat. Hbl.* is echter van oordeel, dat in deze den landvoogd voorgestane richting geen verbetering te zoeken, maar dat alleen in eene krachtige betoog der overplaatsingen-wode het middel ligt tot ontlasten der schatkist van de steeds stijgende uitgaven, welke reis- en verblijfkosten.

Een draadbericht uit Batavia van de *Deli Ct.* meldt het voornemen om ook bij de rechterlijke macht **duitesaten** in te voeren. Hetzelfde blad bericht van de benoeming van luitenant-kolonel G. C. B. van 't Gouverneur van Atjeh, op een tractement van f 1200 's jaars en f 20 daggeld en van den luitenant-kolonel cavalerie Jhr. L. de Lannoij tot kolonel; eerstgenomden zou binnenkort tot kolonel benoemd worden.

Nu de aanvoer van vee over Penang weer bevestigd is, daar het verbod van den invoer uit de Straits van Sumatra's Oostkust is opgeheven, staat de toevloed van **Rangoon-rijst** stil. In de maand April is in Rangoon 44 personen aan pest, welke ziekte in 666 slachtoffers eischte, de haven is besmet en de scheping van rijst dus opgehouden. Te Penang is de raad Rangoon-rijst nagenoeg uitgeput en de prijs van rijst belangrijk gestegen. Ook op de Oostkust doet zich de pest reeds gelden. Bij de laatste gehouden inschrijving

aflevering aan de Deli-Maatschappij, konden twee van de vier rijstimporeurs geen aanbidding doen. De prijs der Rangoonrijst is van 6 dollar 10 tot 6 dollar 85 per zak gestegen.

Op enkele ondernemingen heeft men reeds zijn toevlucht genomen tot het laten stampen van op de afgetabakte velden geogeste padi, die anders voor veevoeder wordt gebruikt.

De invoer van rijst, nagenoeg uitsluitend uit Rangoon, bedroeg in het afgelopen jaar 33 miljoen K. G., d. i. per week 6300 zakken van 100 K.G. De zak is in prijs 40 cent gestegen, dat maakt dus een prijsverschil van 13780 per week. Misschien zou intensieve rijstcultuur onder europeesche leiding succes kunnen hebben, zegt de Deli Cl., maar het ontbreekt het blad aan gegevens om daarover te kunnen oordeelen.

De goede maatregel, om bij vacatures van beampten op de gouvernements-kantoren zooveel mogelijk die vacante betrekkingen te doen vervullen door ond-ond-officiëren, heeft den N. I. Bond van ond-ond-officiëren aandrang gegeven een **informatiebureau** op te richten, waar de werkzoekenden zich, onder overlegging van de noodige stukken, in een register van sollicitanten kunnen laten inschrijven. Het bureau is verplicht alle gevraagde inlichtingen zoo spoedig mogelijk en gratis te verstrekken.

Aan de **Sumatrabode** ontleenen wij de mededeeling, dat ook bezuiniging gezocht wordt in de tractementen van **larashoofden en panghoeloeskapala**; niet in het bedrag daarvan per hoofd, maar door inkrimping van het aantal. Door den resident der Padangsche bovenlanden zijn voorstellen gedaan in dien geest, welke zullen kunnen leiden tot eene vermindering der uitgaven met f 9000 'jaars.

Hetzelfde blad deelt ook mede, dat er tegenwoordig veel vraag bestaat naar bijna **rijpe pinangvruchten**, die voor den uitvoer opgevoerd worden. Tot nu toe had slechts jonge pinang waarde en wel voor dagelijksch gebruik bij de siri. En daar het onderhoud van de pinang vrij goedkoop is, wordt het duidelijk, dat de aanplant daarvan, tot begrenzing van klapper-aanplantingen, een groote bron van inkomsten kan worden. Ziet het europeesche kapitaal dat in, dan kan de kust nog heel wat marktwaardig product exporteeren. Moge die tijd spoedig komen!

Dr. Th. Wurth, uit Chur, die aan de universiteit te Bern is gepromoveerd op een studie over roestzwammen, zal spoedig in opdracht van de nederlandse regering naar Oost-Indië gaan, om op de plantages aldaar insecteuzie ziekten van het suikerriet te bestuderen, meldt het **Bat. Nbl.**

De **Semarang Courant** bevat een groot artikel over de moeilijkheden, verbonden aan een behoorlijken **aanslag in de bedrijfsbelasting**, voornamelijk in verband met de onlangs door de regering uitgevaardigde circulaire van 11 April, ook vroeger door ons aangehaald. Dat blad brengt in herinnering hoe eene dergelijke aanschrijving, zelfs in nog krasser termen verrat, reeds 27 jaren geleden, door den G. G. van Lansberge werd uitgevaardigd en wijst op de treffende overeenkomst tusschen de aanschrijvingen van de gouverneur-generaals van Lansberge en van Heutsz, waardoor het van tijd tot tijd de vraag of de font ligt aan de regering, die geen voet bij stuk hield en niet voorbeeldig de schuldige ambtenaren strafte, of aan het corps ambtenaren B. B. en gros, bij wie plichts-zinnigheid en laksheid dan zoo zeer in merg en nieren zouden zitten, dat het niet wel doenlijk is met zulke ambtenaren een bevredigend resultaat te verkrijgen? Het blad acht het een, noch het ander aannemelijk en zoekt de font eerder in de groote moeilijkheid, om voor zulk een aanslag een behoorlijke basis te vinden.

Vormamelijk van een langdurig blijven op dezelfde plaats van de ambtenaren met de schatting belast, verwacht de **Sem. Cl.** een groote verbetering te dien aanzien. Om de omstandigheden te leeren kennen, die aantoonen dat tot verhoging of verlaging dient te worden overgegaan, van een belasting-aanslag, dien men in den regel in gewone omstandigheden, naar het aanslagcijfer van het vorige jaar bepaalt, moeten de controleurs meerdere jaren in dezelfde afdeling zijn gevestigd en is het dus bepaald noodzakelijk, dat de regering een eind maakt aan de voortdurende overplaatsingen, die de onophoudelijke "waarmeningen" door die ambtenaren onmogelijk maken. Levert de aanslag op de hoofdplaatsen reeds moeite genoeg op, hoe moeilijker wordt de zaak, waar 't geldt den inlander in de desa. Het **Sem. blad** geeft dan daarvan een schets, die door het **N. v. d. D.** in **N.-I.** echter meer een fantasie wordt genoemd.

Bij al de maatregelen, door de **Sem. Cl.** opgesomd, waaronder zeer goede, zegt het **N. v. d. D.**, mist dit blad er echter één en wel, de voorname.

Er wordt n. l. van de veronderstelling uitgegaan, dat de bevelen uitvoeren, niet alleen steeds in braaf en te geeder trouw zijn, maar ook, dat zij zich minner, zij 't ook ter goeder trouw, kunnen vergissen. Waar is het recht van reclame, waar besta. t. de zoo hoogwaardige en onontbeerlijke controle op de handelingen van al die personen, die bij den belastingaanslag betrokken zijn?

De moeilijkheden der ambtenaren, om weerstand te bieden aan de verleiding tot oprijding der belastingen, zoals de **Sem. Cl.** het noemt, zullen daardoor zeker verminderen en het betrouwen der bilijkheid zal hun, daardoor zeer zeker veel worden vergemakkelijkt.

In de Hoofdbestuurvergadering van 25 April van den **Indischen Bond** gaf de adviseur, de heer P. J. F. connectie aan te knopen met de Vereeniging „Moeder-Indische Bond, wier program in de lijn ligt van den Indischen Bond, volgens de nieuwe statuten: een geveel, waarbij de gansche vergadering zich aansloot.

In het Bondsblad van 6 Mei, waaruit wij dit bericht overnemen, werd het Koloniaal Program van genoemde Vereeniging in zijn geheel opgenomen met het onder-volgende bischrift der Redactie:

„Bovenstaand programma van de zustervereeniging, „Moederland en Koloniën" te 's Gravenhage, onderschrijven wij gaarne, omdat de hoofdbeginselen van het programma zich zoo geheel aansluiten bij die, door den Indischen Bond voorgestaan.

De Indische Bond moet zich daarom zoo veel moge-lijk bij deze vereeniging aansluiten, waartoe uitsluitend van het orgaan (Het Koloniaal Weekblad) met het Bonds-blad en verdere propagandageschriften een eerste eisch kan worden gemaakt.

Ook in verband met kiesrecht en kiesbevoegdheid, candidatuur voor de gemeenteraden, provinciale staten en Staten-Generaal zou die aansluiting gewenscht zijn. In den loop van dit jaar, dat voor het grootste deel zal gewijd zijn aan de propaganda voor het streven van den Indischen Bond in zijn geheel, moet die aaneen-sluiting tot stand komen.

ting bij de inzichten en plannen der landsregering, langs den wettigen weg, maatregelen uit te lokken, die meer speciaal het blijvende deel der Europeesche ingezetenen van Nederlandsch-Indië ten goede kunnen komen.

Op deze wijze **tracht** de Indische Bond in de eerste plaats de belangen zijner leden onderling te behartigen en indirect ook nuttig werkzaam te zijn in het algemeen belang.

In zooverre staat hij lijrecht tegenover de di-naren van den Staat, die eerst het algemeen belang en in de allerlaatste plaats het eigenbelang hebben te behartigen.

Waar M. en K. met dit in de tweede plaats behartigen van het algemeen belang niet veel zal op hebben, kunnen wij aan den anderen kant onmogelijk veronderstellen, dat de Indische Bond zich zou kunnen vereenigen met het imperialistisch beginsel, uitgedrukt in de volgende woorden:

„Vreedzame uitbreiding van onze bestuursmacht over geheel of ten deele onafhankelijke streken van den Indischen Archipel is gewenscht, zoowel in het Staats-belang, als ter ontwikkeling der betrokken landstreek, voor de beschaving en verhoogde welvaart harer bevolking, een manifest, dat in strijd met het pertinent advies der commissie van ontwerpers, bij amendement in het program van M. en K. werd opgenomen.

Met behulp der **PHONOLA** speelt men piano als een artist.
Phonola's ad f 550.—; Piano's van af f 300.—
Mij PHONOLA, W. NAESSENS,
Passage 14, 's-Gravenhage — Kalverstraat 26, Amsterdam.

NAAMLIJST VAN LEDEN toegetroten tot de Vereeniging „Oost en West” in de maand Mei 1905.

Heer R. Noordhoff	Amsterdam	f 1.60
„ L. van der Vijgh	„	1.50
Mevr. E. van Haastert	Apeldoorn	1.50
„ C. P. de Chauvigny de Biot,	geb. Dietz	1.50
„ de Wed. E. Bentzen—d'Ablaing	„	1.50
„ S. Bouma—Westerbaan	„	1.50
Heer O. H. Kuyjk	„	1.50
„ G. H. van Genderen, Demara (Eng. Guyana)	„	2.50
„ D. A. M. G. Planken	Gorinchem	1.50
„ A. H. R. C. D. Pereira	's Gravenhage	1.50
„ Corn. Schmidt	„	1.50
„ B. R. G. Bouricis	Hilversum	10.— don.
Jhr. W. Six	„	5.—
Heer R. MacLeod	Velp	1.50

Aan Donateurs, Leden en Abonn., die verhuizen of het weekblad niet geregeld mochten ontvangen, wordt verzocht hiervan kennis te geven aan den Administrateur, Riouw-straat 212, den Haag.

Uitvoering van de Indische Mijwet.

In de jongst-verschenen aflevering April—Mei van het „Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië”, uitgegeven door de „Ned. Indische Mij van Nijverheid en Landbouw” komt onder bovenstaand hoofd een artikel voor, waarvan wij, in verband met hetgeen door ons ter zake in het vorig nummer als hoofdartikel werd geschreven, het onder volgende overnemen:

„Thans overgaande tot het eigenlijk onderwerp dezer beschouwingen, het door Mr. Pott samengesteld ontwerp-vergunningen, moeten wij beginnen met te verklaren, dat de kennisneming van dien arbeid het alleszins begrijpelijk maakt, dat de uitvoering van de Indische mijwet, gedagteekend 23 Mei 1899, zooveel arbeid en tijd kost. Het is inderdaad geen benijdenswaardige taak met een arbeid van dien omvang te worden belast en de vraag is gewettigd: of in eenig ander land der wereld een dergelijke taak aan één persoon zou worden opgedragen, wanneer als beginsel vooropstaat, dat er haast is bij de zaak, en op afdoening gewacht wordt? Wanneer men in aanmerking neemt, dat de totstandkoming van de Pruisische mijwet, waarvan de Indische mijwet in vele opzichten een navolging is, 40 jaren (1825—1865) arbeid heeft gekost, en men daarvoor kon beschikken over de bekwaamste specialiteiten op het gebied van het mijnrecht, dan ligt het antwoord op de gestelde vraag voor de hand. En niettegenstaande men in Pruisen er lang over heeft gedaan, toch is men er toch niet zóó mee tevreden, of reeds ligt weer voor een tal van de boomen in dat bosch, de bijl aan den wortel. Ook allerlei bijvoegingen wil men in de Pruisische mijwet maken: arbitrage-contracten tusschen werkgever en werknemer, acht uren maximum werk per dag, allerlei wijl men er in opnemen; het ontwerp is bij den landdag. Men meene niet, dat, omdat de Indische mijwet er reeds is, daardoor de taak van hem, die de uitvoering heeft voor te bereiden, belangrijk verlicht is, want het is juist die uitvoering, waarop het aankomt en welke zooveel arbeid en studie eischt. De mijwet zelve, waarvan de totstandkoming ongeveer twintig jaren heeft vereischt, geeft in hare 45 artikelen in hoofdzaak slechts de beginselen en algemeene voorschriften. De Indische wetgever heeft echter bij de uitvoering de details te regelen en de voorschriften vast te stellen, waardoor de beginselen der wet tot hun recht zullen moeten komen. Daarbij komt het aan op groote nauwkeurigheid en moet voor allerlei quaesties een oplossing worden gevonden. Toen de mijwet in de beide Kamers der Staten-Generaal werd behandeld, luidde dan ook, wanneer werd gevraagd hoe de Regering zich die oplossing voorstelde, het antwoord op die vraag van de Ministerstafel bijna altijd: dat zulks met vertrouwen aan de Indische Regering kon worden overgelaten. Dat overigens voor de hand liggend antwoord, verklaart niettemin den omvang en de moeilijkheden van dien arbeid, welke in Indië moet worden verricht.

Thans hebben wij één onderdeel van dien arbeid gereed voor ons liggen en voorzeker een zeer belangrijk onderdeel. Wee heeft hier te lande niet gehoord van de vergunningen voor mijnbouwkundige opsporingen? Hoewel in Indië hadden of hebben daarbij niet een rechtstreeksch of zijdelingsch belang? Hoeveel werk hebben die vergunningen gedurende de laatste 10 jaren niet voor vele

ambtenaren medegebracht? Het zou ons daarom niet verwonderen, dat juist deze arbeid van Mr. Pott de meeste belangstelling zal wekken, ook omdat de mijnbouw in Indië over het algemeen nog in het eerste stadium verkeert en het de mijnbouwkundige opsporingen zijn waardoor zal moeten blijken, wat er van die industrie voor deze koloniën is te hopen en te verwachten.

Hoe de ontwerper zijn taak heeft opgevat, is moeilijk in het kort terug te geven; daartoe dient men het werk zelf te raadplegen. Wel meenen wij te kunnen verklaren, dat in het derde deel, de toelichting op de artikelen van het ontwerp bevattende, alle quaesties zijn besproken waartoe het ontwerp aanleiding geeft. Al is het natuurlijk te voorzien, dat in de praktijk nog wel leemten aan den dag zullen treden, in het algemeen kan toch zeker van dit ontwerp worden getuigd, dat alle gewichtige details volledig zijn geregeld. Het werk is te beschouwen als een handboek van niet geringe waarde voor ieder, die met het daarin behandeld onderwerp in aanraking komt, hetzij als belanghebbende, hetzij als ambtenaar.

In het eerste deel vindt men het ontwerp, dat 66 artikelen telt, en daarafter een groot aantal bijlagen, w. o. de nieuwe mijnwet, het Koninklijk besluit van 29 Juli 1899, de thans vigerende mijnverordeningen, alle circulaire's, welke op de vergunningen betrekking hebben en andere officiele bescheiden van dien aard, voorts uittreksels uit de verschillende ontwerpen der mijnwet en belangrijke over die ontwerpen handelende stukken (de brochures van den bekenden schrijver R. D. Verbeek, de memorie van belanghebbenden van 1898 en het advies van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Semarang). Door de opneming van die bijlagen heeft de heer Pott aan belanghebbenden een grooten dienst bewezen; zij vormen een nuttige handleiding.

Het tweede deel bevat het algemeen gedeelte der toelichting, tevens een volledige bekentenis van de art. 7 en 12 der mijnwet waarmede de ontwerper, gelijk hem betaamde, zorgvuldig rekening heeft gehouden.

In het derde deel worden de artikelen van het ontwerp toegelicht. Dit deel moet den schrijver zeker veel studie en den meesten tijd hebben gekost. Er blijkt uit, dat hij bij de samenstelling van zijn ontwerp aangewezen was op de Indische mijwet zelve, daar de buitenlandsche mijnwetgevingen ten aanzien van de mijnbouwkundige opsporingen andere beginselen huldigen. Alleen het steisel der Oostenrijksche mijwet vertoont eenige overeenkomst met dat der Indische mijwet. Overigens heeft de ontwerper zooveel doenlijk aansluiting gezocht bij de thans in Indië geldende mijnverordeningen en partij getrokken van de praktijk der laatste jaren. Dat dit voor de belanghebbenden een voordeel is, behoeft geen betoog.

Waar de heer Pott de art. 7 en 12 der mijnwet moest uitvoeren, spreekt het van zelf, dat hij zich bij de in die artikelen opgenomen beginselen had neer te leggen. Hij had niet te vragen, of die wettelijke voorschriften goed of afkeuring verdienen, hij moest ze eenvoudig aanvaarden en uitwerken. Hij heeft dat, naar wij meenen, consequent volgehouden en daardoor plichtmatig gehandeld. Of hij echter groote bewondering heeft voor de beginselen der mijnwet, voorzoover betreft de vergunningen, moeten wij betwijfelen. O. m. wijst hij in het derde deel op bladz. 91 op de inderdaad bedenkelijke gevolgen, welke het in art. 7 der mijnwet opengesteld beroep op den Gouverneur-Generaal kan hebben. Mr. Pott heeft er zich overigens van onthouden om op de mijnwet critiek uit te oefenen en terecht, daar dit niet op zijn weg lag.

Men zal dus bij de beoordeeling van het hier besproken ontwerp steeds moeten bedenken, dat de samensteller had uit te voeren, wat nu eenmaal door den hoogsten wetgever is vastgesteld. Bezwaren tegen het ontwerp, die het systeem der mijnwet raken, zal men moeten laten rusten. Zij zouden nu te onpas zijn. De tijd voor critiek op de mijnwet zelve is voorloopig voorbij; die wet is afgekondigd en moet worden uitgevoerd. Eerst nadat zij in werking zal zijn getreden en gedurende eenigen tijd toegepast, zal de critiek wederom aan het woord mogen komen. Thans heeft men zich na kennismaking van het werk van Mr. Pott te bepalen tot de vraag: hoe heeft hij zich de uitvoering van de mijwet gedacht, is hij daarbij praktisch te werk gegaan en heeft hij behoorlijk met de belangen der industrie rekening gehouden, zonder in botsing te geraken met den uitgesproken wil van den Rijkswetgever?

Het antwoord op deze vragen moet, naar onze meening wezen, dat er van gemaakt is wat er, met art. 7 en 12 van de mijwet voor zich, van te maken was door een ambtenaar, die onbevooroordeeld zijn taak aanvaardde... en, op dat punt, volbracht heeft, durven wij zeggen.

RECLAMES.

Abonnement geldig in
BERLITZ
meer dan 170 steden
SCHOOL
ALLEEN
Noordeinde 58 a
Gewaarschuwd wordt tegen
arglistige nabootsing.
TALEN
Onderwijs Vertalingen

Proefles gratis. Prospectus franco.

Een bezoek aan Warak.

Uit aflevering 7 van „Insulinde, Nederlandsch Tijdschrift voor den Inlander” nemen wij een gedeelte van een door den heer **Th. J. A. Hilgers** geschreven stuk over, waarvan de inhoud zeker voldoening zal schenken aan de velen, die indertijd met ons hebben samengewerkt om gelden in te vergaderen voor den noodlijdenden Javanen.

De heer H., vroeger ons corresponderend lid te Batavia, vertelt van zijn bezoek aan de **Witte-Kruis-Kolonie** het volgende:

„Er is een tijd geweest, dat Salatiga als 't ware over-stroomd werd door bedelaars, waaronder velen, die zich, tengevolge van ziekten en uitputting, met moeite voort-sleepten. Dit trok ook de aandacht van den heer van Emmerik, die in het Semarangse arbeide in het belang van het Leger des Heils. Hij besloot zich het lot van die ongelukkigen aan te trekken. Met den stenn van het bestuur en een weinig financiële hulp van de ingezetenen, zette hij op het plein een paar barakken op, waar hij zelf zieke bedelaars voedde en verpleegde. Het gelukte hem al spoedig door zijn liefderijke behan-deling het vertrouwen van de inlanders te winnen. Van alle kanten kwamen nu de zieke bedelaars opdagen om zich door den heer van Emmerik te laten verplegen, zoodat hij zich genoodzaakt zag ook elders gelden te doen inzamelen.

Al spoedig begreep de heer van Emmerik, dat het noodig was een groote kolonie te stichten, ten einde al

de menschen, die tot hem kwamen, onder dak te brengen. Van de Regering kreeg hij een groot stuk land op drie paal afstand van de stad en daar stichtte de heer van Emmerik weldra zijn bekende **Witte Kruis Kolonie**, onder de Javanen meer bekend onder den naam van **Warak**. Daar ik indertijd meermalen briefwisseling met den heer v. E. had gevoerd bij het overmaken van geld, door de Nederlandsche vereeniging **Oost en West** bij elkaar ge-bracht voor de noodlijdende inlanders, was ik verlangend met dezen merkwaardigen man en zijn stichting kennis te maken. We zouden dus een bezoek aan Warak brengen.

Een groote, onderwetsche reiswagen met vier paarden bespannen, zou er ons brengen, doch de paardjes hadden blijkbaar anders beschikt. Zoolang de weg vlak was, wilden zij wel loopen, doch nauwelijks bespeurden zij, dat er een beetje helling in kwam, of ze begonnen al aanstalten te maken om het werk te staken. Nu is de weg naar Warak alles behalve mooi; niet alleen is hij slecht onderhouden, maar ook vol steile hellingen, en zoo ge-beurde het al heel spoedig, dat wij den wagen moesten verlaten om op onze eigen onderdanen naar boven te klauteren. Dat was vooral voor de dames een heel karwei. Doch na veel moeite bereikten we eindelijk de Witte Kruis Kolonie, waar we door den heer van Emmerik en zijn echtgenootte bijzonder vriendelijk ontvangen werden in een soort van pendoppo, zoodals men die voor de huizen van de meeste inlandsche hoofden aantreft. De heer v. E. en zijn echtgenootte leven dan ook geheel als inlanders. Mevrouw is op Javaansche wijze gekleed, doch dit neemt niet weg, dat zij toch in alle opzichten de vriendelijke en zeer beschaafde Europeesche dame is ge-bleven. De stemmige kleuren van de Javaansche kleeren staan haar bijzonder goed. Zij en haar echtgenootte leven uitsluitend voor de kolonie, en niets is hun te veel om de ongelukkigen, die er verpleegd worden, gezond en tot betere menschen te maken. Men staat verstand over den reuzenarbeid, die op Warak in betrekkelijk korten tijd en met beperkte middelen verricht is. Reeds nu krijgt men den indruk in een welvarende kolonie, op een groote boerderij, te zijn.

Toen wij er waren, werden er ongeveer 1000 personen, mannen vrouwen en kinderen verpleegd. Bijna allen waren er ziek en zwak aangekomen, doch door de goede zorgen van het echtpaar gezond en sterk geworden. Eenmaal hersteld, kunnen zij gerust terugkeeren naar hun kampong, doch velen blijven voor goed op Warak. De gezonde mannen en vrouwen verrichten veldarbeid, de zwakkeren krijgen licht werk op het erf en de zieken worden verpleegd. En alles, wat de velden opleveren, komt den kolonisten ten goede en dit juist is voor deze menschen een prikkel om te blijven en te arbeiden. Nog moet de heer van Emmerik financieel gesteund worden, doch hij hoopt het langzamerhand zoover te brengen, dat de kolonie in eigen onderhoud kan voor-zien. Dit jaar werd er reeds 800 pikol prachtige rijst geogost, benevens djagoeng en groenten. De veestapel levert voldoende melk voor de zieken. Van de gebouwen zijn er verscheidene reeds geheel vernieuwd, zoodat zij meer blijvend zijn, groote rijstschuren en goedangs worden voortdurend aangebouwd, want onder de kolonisten zijn timmerlieden, bamboewerkers en smeden, die den geheelen dag vijtig arbeiden. Een ruime en luchtige ziekenzaal, waarin dag en nacht gewaakt wordt, voorziet geheel in de behoefte.

De grootste moeilijkheid is wel geweest om Warak te voorzien van water, want op de heuvels zijn geen bronnen en in de dalen stroomden noch beekjes, noch rivieren. De kolonie is dus geheel afhankelijk van den regen. De heer v. E. heeft een reusachtigen vergaerbak laten metselen, die van binnen geheel met cement pleisterd is. Hij is van boven door een booggewelf gesloten. In dien bak wordt het water, dat bij regen van de daken der gebouwen stroomt, opgevangen en bewaard. Die regenbak is de trots van den heer v. E. en met groote voldoening vertelde hij mij, dat hij hem had kunnen bouwen hoofd-zakelijk van het geld, dat ik hem namens de Holland-sche Vereeniging **Oost en West** had toegezonden.

Al wandelend over het ruime erf, waarop overal vroolijke bedrijvigheid heerschte, zagen we enkele zieke kinderen, een paar dagen geleden aangekomen, en men moet wel zenuwen van staal hebben om zulk een lijden dag in dag uit aan te zien. De toestand, waarin vele zieken zich bij aankomst in de kolonie bevinden, gaat alle beschrijving te boven en ik waag er mij dan ook niet aan, den lezer er een schildering van te geven. Men moet de wezenlooze, uitgemergelde wezens, het lichaam met huidziekten overdekt, gezien hebben om hooge achtung en bewondering te krijgen voor de familie v. E., die geheel belangeloos te Warak haar liefdewerk verricht.

We namen natuurlijk ook een kijkje in de keuken, waar verscheidene vrouwen ijverig bezig waren het eten te koken voor ongeveer 1000 personen. Alles zag er even netjes uit en het eten was zoo goed, dat een welgesteld inlander het niet beter kan verwachten.

Van de keukens gingen we naar de school. Die zet de kroon op het werk van den heer v. E. We traden een heel lang lokaal binnen, waarin ongeveer 100 kindertjes, verdeeld in verscheidene klassen, netjes bij elkaar zaten op matjes voor lage schoolbanken. Op een teeken van den heer v. E. ging er een luid hoera op uit die keeltjes en daarna begonnen eenige muzikanten een welkomstlied te spelen. We waren een en al verwondering en die steeg tot verbazing, toen onze geleider zich vóór de klasse plaatste en de leerlingen eenige liederen liet zingen. Met grooten ernst zongen de kinderen, begeleid door de muziek, eerst een paar vrome liederen, daarna volgden eenige vroolijke, en ten slotte het „Wien Neerland'sch Bloed”, waarvan wij de woorden duidelijk konden verstaan. Daarna nog een hartelijk hoera voor de Nederlandsche Vereeniging **Oost en West**. Verder konden we ons overtuigen, hoe mooi verscheidene leerlingen schrijven en teekenen, terwijl zij ook aardig bedreven zijn in het lezen en rekenen.

Frisch en gezond zag het troepje er uit. Vrijmoedig en opgewekt keken zij ons aan, die kleine Javaansche jongetjes en meisjes. Men kan zich haast niet voorstellen, dat velen hunner in even deerniswaardigen toestand te Warak zijn aangekomen, als de ongelukkige stummers, die wij een oogenblik te voren gezien hadden. Hier, in dat eenvoudige schooltje, konden wij ons overtuigen, wat een goede verpleging en een weinig opvoeding vermogen, zelfs op het nitschot van de inlandsche maatschappij.

En toch ontvangen die kindertjes slechts een paar uur daags onderwijs. De vroege morgenuren worden aan den arbeid besteed. Dan gaan de grootste jongens gras snijden voor de paarden en koelen, en de meisjes pellen djagoeng en penlvruchten. Na een flink ontbijt begint tegen negen uur de school. Daar zitten dan de kindertjes netjes gekleed bij elkaar en eenige inlandsche onderwijzers houden zich een paar uurtes met de knapen en meisjes bezig. De ouders zijn er niet weinig trotsch op, dat hun kinderen, eertijds ongelukkige stummers, zwakke en ziekelijke lichaampjes, thans opgroeien tot flinke knapen en meisjes, die lezen en schrijven en rekenen leeren, en later zeker gemakkelijk den kost kunnen verdienen.

Waarlijk, we hebben slechts bewondering voor het liefdewerk van de familie van Emmerik en hopen van harte, dat men de **Witte Kruis Kolonie** zal blijven steunen tot zij geheel in eigen onderhoud kan voorzien.

Met onze welgemeende wenschen voor de toekomst en dankbaar voor alles, wat we gezien hadden, namen we afscheid van deze edele familie.

ADVERTENTIËN.

EDUARD PELGER,
MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN.
Prinsestraat 39,
1ste huis naast de Brandweerkazerne,
's-GRAVENHAGE.

In een stil huisgezin waaraan de
vrouw 20 jaar in Indië is geweest
kunnen eenige

KINDEREN

geplaatst worden, voor goede opvoeding
en behandeling wordt ingestaan. Vale-
riusstraat 27, Den Haag.

Corn. Schmidt,
Leeraar in den Solozang en
Methodisch spreken.
Valeriusstraat 27. Den Haag.

APELDOORN.

Eene BESCH. DAME wed., lief gelegen
huis aan de KERKLAAN, b/h. Oranjepark,
dicht bij Loolaan en bosschen bewonende,
biedt voor tijd. of doorlopend

PENSION

aan, aan dames of kinderen die om gezond-
heidsredenen, o.a. de buitenlucht genieten
moeten. Beste refer. Br. fr. aan het Bureau
van dit Blad.

ONDERWIJS.

Het bestuur der afdeling Apeldoorn van
de Vereeniging „Oost en West” vestigt de
aandacht van Ouders en Voogden op de
uittunrende gelegenheid die te Apeldoorn
bestaat om kinderen te laten schoolgaan.
Er zijn verschillende zeer goede en goed-
kooppe scholen voor lager en middelbaar
onderwijs en er bestaat ruimschoots gelege-
heid voor degelijk en billijk pension.

De ondergeteekenden zijn gaarne bereid
medewerking te verlenen, alle gewenschte
inlichtingen te verstrekken en desverlangd
toezicht uit te oefenen.

Mevr. A. VAN HENGST-HAUS,
Presidente.

O. H. KUIJK, gep. Kapt. t/z,
Secretaris.

PORTRETTE

in olieverf en pastel naar het leven en van
overledenen naar photographie, door

Mej. Clasina Neuman,

Verl. Suezkade 136. - Den Haag.

Kinderen behoeven niet stil te zitten.

P. ABRAHAMSON,
HOFJUWELIER.

Spuistraat 56. Veenestraat 27. Prinsestraat 34.
Telef. 40. Telef. 2515. Telef. 2823.

Juwelen, Gouden- en Zilverwerken en Horloges.
Specialiteit in Tafel- en Dessertzilver.
Atelier voor Diamantzettingen en Reparatiën
aan alle voorwerpen.

Inkoop tot den hoogsten prijs.

Joh. P. WASSenaar,
Schoenmagazijn,
Prins Hendrikstraat 123.
bericht de ontvangst eener ruime collectie
Zomerartikelen bestaande in fijn Hee-
ren-, Dames- en ook Kinder-Schoen-
werk, ieder paar gegarandeert. Prijzen billijk.
Neem proef met mijn ijersterke SCHOOLLAARZEN.
Atelier voor Reparatiën en Maatwerk.

TOKO!

SARITJAN DARIE DJOKJA-KARTA.

Kunsthandel. Obrechtstraat 165.
Vergulder en Lijstenmaker.

Gravuren en Encadrementen.
Bekend voor billijke prijzen en nette
bediening.

BESTE LIJSTEN VOOR INDIË.

OUDE en INDISCHE BRILLANTEN

worden tegen marktprijs ingekocht door
N. BLOM,

In Goud, Zilver en Edelgesteenten,
Amsterdam, N. Heeregracht 9.
Ook aan huis te ontbieden.

INTEEKEN BIJLET.

De ondergeteekende
wonende te _____ wenscht
donateur-trice _____ te worden der Vereeniging
lid _____
„Oost en West” tegen een jaarlijksche
contributie van f _____
den _____ 190
Straat of gracht. _____ Handteekening.

's-Gravenhaagsche
Crediet-Vereeniging en
Depositokas
Den Haag — Buitenhof 46.

Waarborgkapitaal en Reserve
f 400.000.

Directie:

Mr. I. B. VAN BERCKEL — J. L. DIETZ.
Commissiehandel in Effecten en Coupons.
Credieten tegen persoonlijk of zakelijk
onderpand. Verhuurt Safes in den brandvrijen
kelder. Plaats gelden à deposito, in cheque-
rekening, in de spaarkas.
Fourneert tegen zeer voordelinge koersen Trai-
tes op de belangrijke plaatsen in Ned. Indië.
Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.

Kantoortijd 9—3 uur.

Fröbelinrichting en
Handwerkschool „DUINOORD”
367 Obrechtstraat

Ruime lokalen. Grootte tuin met speelzand
en afzonderlijke tuintjes voor de kinderen.
Het schoolgeld bedraagt per kwartaal f 6.—
voor één, f 10.— voor 2 kinderen uit één
gezin. Handwerkles voor meisjes boven
den leeftijd van 7 jaar, 's avonds van 5½ —
7½ uur. Leergeld f 1.— per maand
Inschrijving van leerlingen dagelijks van
10—4 uur.

Directrice,

Mej F. JANSSENS.

De Vereeniging
„MOEDERLAND EN KOLONIËN”

noodigt uit alle kiezers in het 3e kiesdistrict der
gemeente 'S-GRAVENHAGE, die in het Koloniaal
bezit van ons Rijk belang stellen, die er van door-
drongen zijn, dat de Koloniale belangen door
een behoorlijk aantal afgevaardigden in de Staten-
Generaal behooren te worden vertegenwoordigd, en dat
het 3^e district door het overgroot aantal Oud-
Indiërs, die daar gevestigd zijn, als van zelf is aan-
gewezen om een Koloniaal deskundige naar
de Tweede Kamer af te vaardigen, — om den 16ⁿ dezer
hun stem uit te brengen op den candidaat der Oud-
Liberalen, den heer

Dr. E. B. KIELSTRA,

een man, die tal van jaren achtereen en in de TWEEDE KAMER
en in de PERS de Koloniale belangen in liberalen geest heeft
behartigd, en wiens kennis en verdiensten op dit gebied als aan
zoovelen der kiezers bekend behooren te worden ondersteld en
boven onzen lof verheven zijn.

Het bestuur der Vereeniging:

C. G. VAN BAERLE.
Jhr. J. P. J. VAN DER DOESIDE BIJE.
P. C. HOYNCK VAN PAPENDRECHT.
P. J. KOOREMAN.
G. NIJPELS.

G. A. SCHERER, Onder-Voorzitter.
F. M. SCHERJUS.
P. R. E. SOETERS, Penningmeester.
J. W. STEMFOORT, Voorzitter.
J. L. SWART, Secretaris.

H. VAN ROOY,
SCHOENMAGAZIJN.
Specialiteit in maatwerk voor gevoelige voeten.
Reparatie-inrichting.
BANKASTRAAT 4 L
naast de Melkinrichting „de Sierkan”.

De Firma TER MARSCH & Co.
Hofleveranciers te ROTTERDAM

levert, onder nevensstaand Fabrieksmerk, uitsluitend
prima kwaliteit

Vleeschwaren, Soepen, Sausen, Hammen,
ENZ. ENZ.

Vraagt uitgebreide Prijscurant voor Export of Binnenland.

Vraagt

de bekende
Saucen en

Uw Leverancier

Groenten, Soepen,
Zuren van de Firma

TIELEMAN & DROS, Leiden.

H. HOLLENKAMP en Co.

Vijzelstraat, hoek Keizersgracht, Amsterdam.

Telefoonnummer 1118.

SPECIAAL ADRES voor de Levering van
OOST- EN WEST-INDISCHE UITRUSTINGEN.
alsmede **Civiele en Militaire Uniformen.**

Het Bureau van Oost en West, Laan van Meerdervoort 195, is op
aanvraag, volgaarne bereid de gewenschte inlichtingen te geven omtrent de
levering der goederen door bovenstaande Firma.

GEOPEND

Het Magazijn van

Rijwielen, Motorrijwielen, Naaimachines en Sport-Artikelen
202 OBRECHTSTRAAT 202.

HERSTEL- en VERHUURINRICHTING
en gelegenheid voor stalling van Rijwielen
232 Obrechtstraat 232.

H. WOERDENBACH & Co.

„Arnhem” Levensverzekering-Maatschappij
„ARNHEM”.

Directie: Th. LIEFRINCK, P. A. BOONE.

Generaal-Inspecteur: C. A. VAN DER HUUCHT, te 's-Gravenhage.
Inspecteurs: H. N. STAKMAN te 's-Gravenhage; G. O. A. VUNDERINK te Groningen;
H. VEDER te Arnhem; J. P. PUNT te Breda.
Bijkantoor te Batavia, Directeur J. WILDEMAN.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag
TELEPHOON 1447.

Ontvangen van de onderneming NANGGOENG NIRMALA:

Fijne Java Assam Thee in pakken à 50 cts.

van Gumprich & Straus-Batavia

de Bekende After dinner tea uit de Fabriek Amoy p. pak 55 cts

Beide sijne Theeën zeer aan te bevelen zoowel aan Indische

als Hollandsche Familiën.

Zeer mooie Gandaria assin.

MEIJROOS & KALSHOVEN, ARNHEM Koningsplein 9.
Export van Piano's, Harmoniums, Muziek-, Blaas- en Strijkinstrumenten.
Gramophones, enz. naar Oost- en West-Indië.

Speciaal voor de tropen aanbevolen:

Piano's en Vlengels uit de fabriek van JOHN. BRINSMEAD & SONS, LONDON! Garantie 5 jaar.

Catalogus franco op aanvraag.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCH LLOYD”

Maidienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia
	1905	1905	1905	1905	1905
Ophir †	24	6 Juli	11 Juli	30 Juli	1 Aug.
Gedé	8 Juli	20	25	13 Aug.	15
Sindoro †	22	8 Aug.	8 Aug.	27	29
Merapi	5 Aug.	17	22	10 Sept.	12 Sept.
Wills †	19	31	5 Sept.	24	26
Ardjoeno	2 Sept.	14 Sept.	19	8 Oct.	10 Oct.
Goentoe †	16	28	3 Oct.	23	25
Oengaran	30	12 Oct.	17	6 Nov.	8 Nov.

† 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: Ruys & Co., Rotterdam.

De Agenten: Eijkenslyters & Tromp, Anna Paulownastraat 11, 's-Hage

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscuranten worden gratis op aanvraag toegezonden

Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

F. H. BOTHE,
21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk selsoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN.

BILLIJK PRIJZEN.

West-Indische Berichten.

Suriname. Den 9en Mei l. werd door den gouverneur de nieuwe zitting van de Koloniale Staten geopend met eene rede, waarin de heer Lely zich, wat de toekomst der kolonie aangaat, hoopvol uitliet. Reeds nu kon, daar de aanleg van den spoorweg voor drieërlei doeleinden diende, bevordering van den landbouw en van de goudindustrie en de mogelijkheid om tot boschexploitatie over te gaan, gewezen worden op de vorderingen van den landbouw, terwijl het onderzoek der bosschen in de, door den spoorweg doorsneden streek, tot bevredigende resultaten leidde. Waarschijnlijk is daar hout in voldoende hoeveelheid aanwezig om tot een profexploitatie over te kunnen gaan. Voor dat de goudindustrie met name de groote industrieën van den spoorweg profijt zullen kunnen trekken, zal deze eerst tot de goudstreken moeten zijn doorgetrokken, wat ten volgenden jare reeds voor de Mindrinetiek-streek 't geval zal zijn. Intusschen is de gouverneur van oordeel dat nu reeds met succes door kleine ontginners met primitieve middelen kan worden gewerkt of groter schaal dan tot op heden geschiedde. Hij wijst ook op 't zonderlinge verschijnsel, door ons reeds geleverd, dat Britsch Guyana en Fransch Guyana goud ter waarde van 3 tot 5 miljoen gulden uitvoeren, tegen Suriname slechts voor een waarde van 1 miljoen gulden. Dit verschil wordt door den gouverneur opgehelderd door eene verwijzing naar het zooveel grooter aantal handen bij bedoelde industrie in de naburige koloniën te werk gesteld.

Wat den landbouw aangaat wees de gouverneur er op hoe de rijstteelt nog voor groote uitbreiding vatbaar was, al ware het alen maar ter voorziening in de eigen behoeften. Wel ging die cultuur in 1904 rasch vooruit, zoodat 'n opbrengst viel te constateeren van 850000 kilogrammen tegen 450000 in 1903, maar er werd toch nog een hoeveelheid van 5 miljoen kilogrammen ingevoerd, waarvoor het geld de kolonie uitgaat, terwijl de eigen landbouwers dat zouden kunnen verdienen.

Als een verblijvend verschijnsel op het gebied van den landbouw kon nog genoemd worden de oprichting van de onderneming „Gelderland“ voor de cultuur van vezelproducerende gewassen, voornamelijk van de sisal-agave. Op het einde van 1904 was een ontvezelingsmachine op deze onderneming opgesteld en een uitgestrektheid van ongeveer 60 hectaren met de sisal-agave beplant.

Er mag zeker wel wat schot komen in den economischen vooruitgang der kolonie, want het gaat met de inkomsten wegens de malaise nog alles behalve goed. Aan den, door het *Couv. Adv. Bl.* gepubliceerden staat van ontvangsten gedurende het eerste kwartaal van dit jaar valt te ontleenen, dat de uitkomst voor nagenoeg alle middelen beneden het één-vierde van de toehorende raming voor het heele jaar blijft. De invoerrechten brachten nagenoeg 40.000 gld minder op, de accijnzen 10.000, de passagiegelden op de Koloniale Vaartuigen 9000, de geneeskundige belasting 10.000, de concessie-rechten voor de ontginning van delfstoffen zowat 14.000 gld en zoo voort, terwijl deze uitkomst op verre na niet gedekt wordt door de ietwat meerdere opbrengst van enkele der middelen.

Die mindere opbrengst der invoerrechten brengt ons als van zelf weer op het smokkelzaakje, waarin onlangs een rechterlijke beslissing werd gewezen, die voor den, aan het hem ten laste geleide, schuldig verklaarden beklagde neerkomt op 'n boete van 54000 gld. of een jaar gevangenisstraf. Waar het hier een 'ot nu toe in de kolonie geacht koopman betrof, is het te begrijpen dat in zoon kleine samenleving, het vonnis deelneemend met den betrokkene wekte. Het doet 't goede hart diegenen eer aan, die zoals de *Nieuwe Surin.* declamatie van het bestuur voor den veroordeelde willen zien inroepen. Wij hopen echter dat het verstand in hoogste instantie de zegen zal behalen. Waar genoemd blad de energie enz. van den veroordeelde er bij haalt, om aan te tonen hoe nuttig hij nog voor de kolonie werkzaam zou kunnen zijn, meenen wij, op grond van rechterlijke beslissing, dat die energie zich op voor de kolonie alles behalve nuttige dwaalwegen heeft bewogen. En clementie ten deze zou geenszins dienstig zijn, om er den ijver bij het recherche-personeel in te houden, dat er wellicht toe zou komen te gaan denken:

Waartoe ons in te spannen, ze maken de menschen bij ontdekking immers toch niets? of diegenen af te schraken, die het er op willen wagen om zichzelf ten koste van de gemeenschap te verrijken.

De kolonie heeft voor hare ontwikkeling energieke, maar ook eerlijke elementen noodig!

Den 10en Mei l. werd in een vergadering der Protestantischen Vereeniging ter verpleging van lepralijders in Suriname het jaarverslag uitgebracht, betreffende het gesticht Bethesda, nabij het gouvernements etablissement op Groot-Chatillon.

We ontleenen aan bedoeld verslag, voorkomende in *Onze West*, dat de verwachtingen beschaamd werden. Wat men ook doet om het den lijders zoo aangenaam als dit, met het oog op hun toestand gaat, mogelijk te maken, de patiënten komen niet opdagen en blijven liever in de stad, waar zij een voortdurend gevaar van besmetting opleveren, dan zoover weg te gaan, naar Bethesda, dat niet eens in geregelde verbinding met de hoofdstad is. Het plan is geopperd, om nu van gouvernementswege op zoodanige verbinding niet valt staat te maken, een eigen stoomboot in de vaart te brengen, maar men vreest dat ook dan de zekerheid geenszins vaststaat, dat zulks den lijders in de stad aanleiding zou geven van de hun aangeboden gelegenheid gebruik te maken om een liefderijke verpleging deelachtig te worden, zonder de eigen omgeving aan 't gevaar van besmetting bloot te stellen. Men meent dat alleen verplaatsing van het gesticht naar een punt meer in de nabijheid van de stad hierin verbetering zal brengen.

De Vereeniging zag haar ledental in den loop van het vorige jaar met 200 toenemen, terwijl de balans een voordelig saldo uitwist van ongeveer 4300 gld. op een totaal van 18339 gld. aan uitgaven.

Curaçao. Den 9en Mei l. werd ook de nieuwe zitting van den Kolonialen Raad deze kolonie met het voorgeschreven ceremonieel en eene rede van den gouverneur geopend.

Aan deze rede, in extenso in de curacaosche bladen opgenomen, ontleenen wij de volgende passages:

Reeds als zoo menig jaar te voren bracht ook dit jaar zijne teleurstelling wat den regenval betreft, doch dank zij Uwe medewerking en den steun door het Moederland verleend kon, naast 't geen het particulier initiatief ten deze doet en kan doen, onafgebroken gearbeid worden aan werken, die ons in de toekomst meer nut kunnen doen verwachten van het hemelwater, dat er dan toch in elk geval nu en dan op onze eilanden nedervalt, en dank zij o. a. de Curacaosche Maatschappij tot bevordering van Landbouw, Veeteelt, Zoutwinning en Visserij werd op menige plaats een maaissoort geplant, die, waar onze inlandsche Sorghum geheel te loor ging, door haar sneller groei en ontwikkeling, niettegenstaande geheerscht hebbende droogte, hier en daar geogost is geworden.

Waar het eenzijdig te betreuren is dat, tengevolge van omstandigheden geheel buiten onzen wil en het bereik van ons streven, geen mededeeling kan gedaan worden, die op bloei van den handel over het afgelopen jaar in zich sluit, anderzijds kan worden gemeld, dat de herleving van de Kamer van Koophandel op Curaçao een waarborg te meer oplevert, dat de belangen van deze bron van welvaart zullen worden behartigd, waar dit slechts mogelijk zij, terwijl het tevens een voorrecht mag worden genoemd dat, wat de scheepvaart betreft, eer een vermeerdering dan een vermindering kan worden geconstateerd, evenals dit het geval was op het gebied van den scheepsbouw.

Mag onder de leiding van het Bestuur der zeevoeren reeds genoemde Maatschappij verleden jaar eene eerste algemeene koloniale tentoonstelling als volkomen geslaagd zijn te vermelden, de daaruit voortgevoelde permanente tentoonstelling zal niet nalaten bij nadere completering een nuttige vraagbaak te worden zowol voor onze medeburgers als voor den ons bezochenden vreemdeling. De resultaten van den zout- en ook van den aloë- en dividivooft kunnen tamelijk bevredigend genoemd worden; aanmoedigend de aanvankelijke katoenogosten op St. Martin en St. Eustatius, terwijl reeds thans het vooruitzicht bestaat dat de onderzoekingen op het gebied der visserij zullen kunnen leiden tot verbetering van dit bedrijf.

De organisatie van de landbouwininspectie in West-Indië

kan voor onze kolonie helaas nog geen vruchten dragen, zoolang de daarin voor ons allereerst noodige schakel, in den vorm van een landbouwkundige, gemist wordt; het ontbreken echter niet aan pogingen om daarin zoo spoedig mogelijk op afdoende wijze te voorzien.

Van de vele met uwe medewerking tot stand gekomen verordeningen zij hier slechts aangestipt de gewenschte reorganisatie der rechterlijke macht, die tevens kostenvermindering meebreacht, zoo ook de thans voor het publiek opengestelde instelling der Postspaarbank, die reeds nu belooft aan haar doel te zullen beantwoorden.

Al mocht er in de samenstelling van het onderwijzend personeel in de kolonie ook weinig verandering komen, pogingen tot verbetering mogen niet onvermeld blijven; over de toewijding kan niet dan met lof getuigd worden, terwijl voortgang mag vermeld worden van het gebruik der Moedertal bij het onderwijs op vele scholen.

Met waardering kan geconstateerd worden de oprichting der Groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verbond en de oprichting op drie onzer eilanden van een met behulp dezer Vereeniging tot stand gekomen volksbibliotheek.

Over het algemeen mag op een gunstigen gezondheids-toestand worden gewezen, terwijl orde en inwendige rust als steeds niets te wenschen overlieten. Meermaal echter was het noodig op te komen voor de bedreigde belangen van onze kutscheepvaart.

Thans staan wij op 't punt om te zien tot stand komen onder aannemelijke voorwaarden een door velen lang gewenschten, en meer overeenkomstig de eischen van onzen tijd, ingerichten verbindingsdienst tusschen alle eilanden der kolonie, die verwacht mag worden niet te zullen nalaten het onderling verkeer te verlevendigen en zonder twijfel tot bevordering der welvaart zal blijken te strekken.

Van Vreemde Koloniën.

Een nieuwe caoutchouc-boom. De heer Henri Jumelle zegt op Madagaskar een boom te hebben ontdekt, buitengewoon rijk aan caoutchouc. Men kent reeds den Euphorbia Intisy van Madagaskar, die in het zuiden van het eiland in de wildernis groeit. Een nieuw ontdekte boom komt in het Noordwesten voor in Ambogo. Hij werd onder gelijke omstandigheden gevonden als evengenoemde soort. Vier kinderen speelden in de bosschen in de nabijheid van het maisveld, waar hun ouders aan het werk waren. Zij troffen een boom, die een witachtig sap afscheidde en bijwijze van spelletje kookten zij het sap, dat tot een elastische massa stelde; het was goede caoutchouc. Het product wordt nu op de markt te Soalala verkocht.

De Sakalaven noemen den boom, die een hoogte van meer dan 12 meters bereikt, Pirahazo. Volgens den heer Jumelle behoort hij tot een tot nu toe onbekende soort. Op de plaatsen, waar de boom gevonden wordt, komt hij in groepen voor. Zijn rijkdom aan caoutchouc is groot. Perrier de la Bathie kreeg door dwarse insnijdingen in den stam 342 gram droge caoutchouc van één boom, terwijl de luitenant Paulet 2 kilogrammen verkreeg van een geveld boom, waarin rondlopende insnijdingen werden gemaakt. De Sakalaven beweren dat er van deze soort zelfs boomen gevonden worden ter hoogte van 30 meters, die 3 kilogrammen product opleveren.

Jumelle onderzoekt deze caoutchouc en bevond haar van goede hoedanigheid, weerstand biedende aan een temperatuur van 45 graden. Ruw bevat zij 89 pct. zuivere caoutchouc, 9 pct. hars en sporen van minerale substantiën. In tegenstelling met de meeste sapsorten van de Landolphia en Mascarania van Madagaskar, wordt de stolling der melk van den Pirahazo gemakkelijker verkregen door simpele kooking. Een liter melk bevat minstens 320 grammen caoutchouc, meer dus dan het sap van eenige andere op Madagaskar gevonden soort. Het sap wordt door aftappen verkregen.

Vrouwelijke medische hulp. Het bestuur der kolonie Algiers gaf onlangs het volgende communiqué aan de bladen:

„Ten einde geneeskundige hulp te verzekeren aan de inlandsche vrouwen, die uit hoofde van hare zeden en gewoonten, zich niet kunnen of willen wenden tot een geneesheer, is het bestuur der kolonie Algiers doende om

in de plaatsen, waar een mohamedaansche bevolking in eenzaam getale gevonden wordt, een dienst in te richten van kosteloze consulten door vrouwen, in het bezit van het diploma van doctor in de medicijnen. Het bestuur levert aan deze vrouwelijke dokters behalve de localiteit het materieel en de instrumenten, voor deze consulten benodigd, benevens de geneesmiddelen voor onbemiddelde zieken. Deze dames zullen van het oogmerk dat zij in functie treden, een toelage ontvangen van 2400 franken, die tot 2700 en 3000 franken zal kunnen worden verhoogd. Bovendien zal een extra toelage van 600 franken worden toegekend aan diegenen onder haar, die belast zullen worden met den dienst in een inlandsch ziekenhuis. De doctressen, die bereid zullen wezen zich met den dienst der consulten te belasten, hebben haar verzoek te richten tot het bestuur der kolonie Algiers (departement der inlandsche aangelegenheden of het bureau voor Algiers te Parijs).

Gelukkig Algiers, dat zich de weelde veroorloven kan eener humanitaire instelling—op 'n goedkoopje! Komt er bij ons eens om, doctressen op te roepen op 'n toelage van zowat 1000 tot 1400 gld, met de kans op verhooging tot ruim 1600 gld. hoogstens, om daarvoor in onze Oost hare goede zorgen aan de lijdende betere helft der inlandsche menschheid te wijden. We zien de dames al storm loopen!

Maar 'n navolging van Algiers in dat opzicht zal voor Indië zeker nog wel 'n tijdje onder de pia vota kunnen worden gerangschikt.

We vergaten voor 'n oogenblik dat 'n vergelijking tusschen Algiers en ons Indië mank gaat.

Dievenstammen in Engelsch-Indië. Men ziet wel eens in reisverhalen of ethnografische werken van dezen of genen inlandschen stam gewag maken, als diefstal en zoo meer, maar het groote mysterie, dat nog steeds, niettegenstaande eeuwenlange blanke overheersching het land van Ganges en Indus uitmaakt, zelfs voor hen, van wier belangstelling het verzekeerd is, bergt heele stammen, die er hun beroep van maken, om uit stelen te gaan.

Onder dezen nemen de Baurias een eerste plaats in, ja het wordt beweerd dat alle andere, even schadelijk voor de gemeenschap aangelegde stammen, eigenlijk van de Baurias afstammen, die dan Boedoeks, Pardihs, Vaghri en anderen feitelijk tot de hunnen zouden mogen rekenen. Van de eigenlijke Baurias vindt men drie soorten: Delhiwal, Malpoera- en Marwadi-Baurias.

De eersten maken de meerderheid uit en worden hoofdzakelijk in het Moezafarnagar-district gevonden, waar men hen, wegens den slechten reuk waarin ze staan, in een twaalftal dorpen heeft geconcentreerd en vanwaar ze over heel Voor-Indië nitzwermen, om hun beroep na te gaan.

Gewoonlijk is het tegen de maand November, wanneer de oogst is binnengehaald, dat de Baurias hun zwerftochten aangaan, om in gedeelten van het land waar zij onbekend zijn, diefstal en inbraak te plegen. Zij reizen gemeenlijk in benden van vier tot twaalf man, en doen zich altijd voor als bedelmonniken.

Voordat de bendes op het pad gaan, worden eerst de drie Bauria-orakels geraadpleegd — het graan-, jakhals- en patrijsorakel.

Het graanorakel gaat vooraf. Een van de bendes, gewoonlijk de meest gewikste, neemt eenige korrels tusschen duim en voorste vinger op, welke korrels dan worden geteld. Uit het aantal wordt dan opgemaakt in welke richting de bendes haren tocht zal maken. De orakelman heeft toch terwijl hij de korrels opnam een getal aangenomen voor elk der vier windstreken. Komt een dier getallen overeen met het aantal korrels, dan is de daarbij behorende richting de aangewezen. Komt geen der getallen uit, dan wordt de plichtigheid zoolang herhaald, totdat dit eindelijk wel het geval is. Dan gaat de bendes de rimboe in en zet zich onder een boom. Laat zich dan een patrijs ter linker- en een jakhals ter rechterzijde hooren, dan zijn de voortteekenen goed en keert de bendes naar haar dorp terug, om de laatste hand te leggen aan de toebereidselen voor de reis. Anders blijven zij nachten aan een stuk in de wildernis wachten op het goede teeken.

Wordt eindelijk de tocht aanvaard, dan gaat de bendes niet rechtstreeks maar langs een omweg in de aangewezen richting, waarbij dan de naastbijgelegen bekende stad in

FEUILLETON.

De liefde in de Batak-landen.

Wanneer in de Batak-landen een meisje een jongeling afwijst, hetzij omdat zij, prat op hare schoonheid, een beter aanzek verwacht, of omdat haar hart en oog reeds door een anderen man getrokken zijn, gaat hij naar een medelidman of naar een zijner vrienden, die reeds toovermannen (*dorma*) in praktijk heeft gebracht, ten einde de bereiding daarvan te leeren, zonder zich te bekommeren over de onkosten en hoeveel moeite 't hem ook wege-kosten, mits hij zijn doel slechts bereike.

Onder de Bataks zijn er verschillende soorten van toovermiddelen bekend, het eene nog krachtiger dan het andere, maar alle bezitten werkelijk kracht, gebleken bij verschillende proeven. Bataksche schoonen, die eerst den jongeling niet wilden volgen, veranderden door het toovermiddel geheel van gemoedsstemming. Eén soort van toovermannen willen wij hier mededeelen, ontleend aan een correspondentie in een der vroegere *Bat. Nblidn.*

Men neemt ijzerroest en vermenst dit met tabak in een sigarettje. Dit wordt opgerookt en spreekt men bij het laatste stukje, dat men anders wegwerpt, de volgende bezwering uit: het worde, het worde, als duizendred, een medicijn voor mijn lichaam, mijn mankeeren voor het lichaam van N. N.; als een gelokte kip, als een hond met dodä geroepen moet de dochter van N. N. zijn. Sipalianggang bij de Sipaliangsoea (parasietplanten) aan de takken van den simorharehare-boom; indien ik de dochter van N. N. gebiedend toespreek, zij niet in staat zij te weerstaan, maar brenge mijn zaak ten einde.

Daarna werpt hij dat stukje sigaret naar het meisje en wel naar haar aangezicht.

Den dorna verkregen vrouw en de man, die het bij haar heeft toegepast, hebben veel loed in hun huwelijk en weinigen hebben slechts op aarde een gelukkig lot.

Men brengt dit middel in werking door vermenging met de eetbaars, door een sirihrum of een sigarettje of men bestrijkt er het lichaam van het meisje mede.

De jongeling doet het zelf of belast er een ander mede even als bij het bereiden van dorma. Daarbij zingt de Batakker een liedje, dat vertaald als volgt luidt: „Van waar doet het paard zoo ongeveer zijn weg? Van den steilen rand gaat het naar het midden. Welken weg bereikt het dorma ongeveer zijn doel? Door middel van het kroontje van den sirihrum, waardoor men zijn tegenogenheid te kennen geeft.

Wanneer een meisje merkt, dat een jonkman haar door toepassing van een liefdesmiddel tot de zijne wil maken, doet zij naar een medelidman of naar een harer vrienden om de toebereiding van den ineffectiefmaker (het

tegenmiddel) te leeren. De samenstelling van zulk een middel is als volgt: „17 groote peperkorrels, 2 maal zeven mieren, 7 maal gesmolten tin of lood, was van de bijensoort „bomom“, was, dat tot het stemmen der muziekbekkens heeft gediend, van elk der twee bekkens eene kleine hoeveelheid.

Daarvan wordt een mengsel gegoten, waaruit men een gordel maakt voor het meisje, dat het middel meent noodig te hebben.“ Om het middel te doen gelukken, moet het volgende formulier worden nitsgesproken:

„Wonderkracht, door u worde overdekt de man N. N., die getroffen moet worden door het afschrikwekkend middel der ineffectiefmakerij.“

Voorts moet er als offerande voor gebracht worden: één maat van 1 kilo gepelde rijst, die zeven nachten op het balkon van het huis heeft gestaan, één reaal of Spaansche mat en één sirihrumblad.

Maar ook meisjes willen zich wel eens toelaggen op het in praktijk brengen van dorma, wanneer de voor haar bestemde jonge man weerstreeft en liever een ander meisje huwt. Ook maken jongelingen in zulk een geval wel gebruik van den ineffectiefmaker.

Er is nog een andere wijze van omgang van jongelingen onder elkander in het Batakdom, dat is de zonde der jeugd onder jongelingen en meisjes, maar het is moeielijk daarover te spreken. Toch willen wij curiositeitshalve hier mededeelen wat men gambardi toroe (gambir beneden) of morninang-koelingan (een aangesprokene hebben) noemt.

De jongeling bezoekt n.l. eenige malen het dorp van het meisje, dat hij heeft uitverkoren. Sommigen doen het in gezelschap van een bemiddelaar, anderen wêr niet. Dan spreekt hij met het meisje tot zij hem ter wille is, maar het gebeurt ook wel eens dat het meisje zich niet wil laten verleiden. Geeft het meisje toe, dan ontvangt zij van den jongeling geld, zowool als hun overeenkomst bedraagt en ook wordt haar door den jongeling een ander meisje als begeleidster toegewezen.

Daarna doen zij naar de booze begeerte huns harten of in de rijstschuur of in huis, of in het bosch!!!

Soms gebeurt 't ook wel eens dat zij zich met een eed verbinden: dat geen hunner in een scheiding ooit zal toestemmen; meestal huwen zij dan ook later, maar de nabestaanden van het meisje ontvangen dan slechts weinig als koopprijs. Vandaar het spreekwoord: „de voet (hier als voetspoor te verstaan) van den kwartel op de voet van den veldmuis; te gronde gaat de woordbreker; rijk wordt de door woordbreuk benadeelde.“

Ook wordt er onder de jongelingen het volgende lied gezongen: „Als de bergkwartel vertrekt, ziet hij uit de hoogte schuins op het land neder, om het niet te vergeten; ziet gij de toppen der bergen, vergeet dan uw verloofde niet. Indien gij hem vergeet, treft u onze vloek; de vloek van den vergeten verloofde is n.l. „ten verderve gaat de verworpene gelijk nog groene rijstaren, die aan de hals worden afgesneden; of als

rijpe rijstaren, die met de voeten getreden en geperst worden.“

Ook zingen de verbondenen wel eens het volgende liedje: „Een fluitje doet zich hooren op de wei, men doet of men het niet ziet of hoort, dat versterkt het verbond.“

Zoo wordt nu en dan de toekomst der jonge meisjes door jongelingen lang in het onzekere gehouden, want zulk een meisje wordt wel eens door de menschen veracht.

Van daar weer het spreekwoord der onden: „Ieder roept zijn kippen, dat hun krop niet optrekke, ieder onderriecht zijn dochters, dat hun kritz niet oprake.“ (d. w. z. dat de kippen niet sterven en dat de dochters geen armen man krijgen.)

Bij deze beschreven wijze van omgang behoort het paoeang (schadevergoeding), d.w.z. dat door de meisjes aan hun uitverkorene nu en dan koekjes, bananen, mats, tabak, betelbladeren en wat verder bij het betelkauwen noodig is, gegeven wordt.

Er geschiedt echter nog een grooter kwaad onder de Bataks dan het hiervoren genoemde, n.l. onder reeds gehuwd. Want er zijn mannen, die hun eigen vrouw veronachtzamen, om de vrouw van een ander aan te spreken, en zoo zijn er ook vrouwen, die den man van een ander nemen. De wijze, waarop dit geschiedt, komt overeen met het hiervoren beschrevene.

Wie er op uitgaat een levensgezellin te zoeken, reinigt zijn lichaam, verbetert zijn kleeding, voorziet zich meer dan gewoonlijk van betel en tabak, legt in zijn spreken een vriendelijken toon jegens jongen en onden in het dorp van het meisje, dat hij voor zich wil innemen, bewijst zich dienstvaardig en betoont een zekere gemeenzaamheid jegens alle dorpbewoners, ook jegens de kinderen. Tot het meisje, dat hij begeert, zegt hij daarvan zelf geen woord, maar laat haar door een kameraad met zijn wensch bekend maken. Eerst nadat zij den gezant een gunstig antwoord heeft gegeven, spreekt hij zelf met haar maar ook dan nog niet direct persoonlijk, maar door een harer vriendinnen. Wil echter de vriendin zijn begeerte niet aanbrengen, dan spreekt hij met het meisje persoonlijk. Vaak doet men dit door gelijkenissen, omdat het meisje reeds met een ander verloofd zou kunnen zijn en men dan in moeijlichkeiten geraakt. Men zegt b.v.: „Er is wel een stuk boschgrond, dat ik zou willen ontginnen, maar ik ben bevreesd, dat missehien reeds een ander met zijn kapmes heeft gewerkt.“ Anderen zeggen: „Ik zou wel een varken willen koopen, om het vet te mesten, indien er maar een is, dat niet bezet is.“

Wanneer iemand zoo spreekt, weet de aangesprokene wel wat hij bedoelt.

Er zijn echter sommigen, die bij het zoeken eener levensgezellin op teekenen letten, waaruit zij kunnen afleiden of het in 't oog gevatte meisje hun geluk zal aanbrengen. Vinden zij het bezig met weven of een pot op 't hoofd dragende, om water te halen, dan is zulks een goed voorteken en zullen zij de verbintenis tot stand brengen. Maakt het echter juist van een regenscherm ge-

bruik of heeft het een houweel in de hand, dan zien zij daarin een voorteken van rouw of begrafenis en zullen zij er daarom van afzien. Maar niet vele meisjes zullen dadelijk instemming betoonen met den wensch van den vrijer of zijn gezant; zij nemen meestal den schijn aan te weerstreven, ofschoon zij 't in hun hart anders meenen. Daarom zingt men onder de Bataks ook: „De rijststamper stampst rijst, zij kauft de ontbolsterd gebleven wortels; de weerstrever weerstreeft, wat zijn hart heeft begeerd. Bovendien zoekt het meisje eerst allerlei omtrent den jongen man te weten te komen: zijn karakter, of hij goedhartig of licht toornig is, zijn gestalte, zijn middel van bestaan, hoe hij spreekt en wat zij bij hem vinden zal, zowals bijv. rijstvelde en tuinen, waarmede zij iets kan verdienen en voorts hoe zijn ouders zijn, of zij jegens elkander of hunne kinderen licht boos of twistigrijg zijn, want wie reeds van zelf licht boos is, zal 't zeker ook jegens een schoondochter zijn. Daarom pleegt men te zeggen: „Doet een jonkman ook onderzoek naar het meisje, dat hij wil huwen, het meisje doet het nog meer met betrekking tot hem.“

Maar wanneer een meisje bezeged heeft: „Indien hij genegen is, zich de dochter van een arm man ten nutte te maken, dan vrage hij den oude“, dan is dat het teeken dat zij toestemt.

De jonkman gaat dan echter eerst weer naar huis, om zijn begeerte tot het onderwerp van een droom te maken.

Hij zoekt een afzonderlijke slaappleats, neemt een bijzondere fijn slaapmatje, een maat ontbolsterde rijst in een zakje tot hoofdkussen en hult zich in een gebleemd satijnen doek. Hij spreekt dan het volgende gebed uit:

„O, grootvader, hagedis der aarde, die de juiste maat voor alles heeft en ook gij, hoort, grootvaders geesten, die de heilige plaatsen rondom bewoont, gij drie goden: Soripada, Mangala-boelam, Moela djadi na bolon, gij Debata asiati (god der aalmoezen), gij geest van mijn grootvader en van mijn vader, maak mij een schoone droom bekend, een goeden droom, dien het hart kan bewaren, dien de geest kan aannemen. Indien ik de dochter van N. N. zal nemen tot deelgenote van mijn geluk, tot deelgenote des rijkdoms, en wij samen oud zullen worden, geef het mij dan toch te kennen, o grootvader!“

Dan legt hij zich neder. Droomt hij nu, dat hij rijst oogst of helder water drinkt, dan is het een schoone droom en zal hij aan zijn wensch gevolg geven. Indien hij echter droomt, dat hij den grond bewerkt of een berg beklimt, dan is het een slecht teeken en zal hij van zijn voornemen afzien. Er zijn er ook, die naar een waarzegger gaan, om hun naam met dien van het in het oog gevallen meisje te laten vergelijken. Indien de waarzegger meent, dat de namen niet bij elkander passen, geven zij aan hun voornemen geen gevolg meer. Zegt hij daarentegen, dat zij met elkander voorspoed zullen ondervinden en dus met elkaar in het huwelijk moeten treden, dan geeft de jongeling het meisje een geschenk ten teeken dat hij het ernstig meent.

die richting gelegen als einddoel van de reis wordt aangenomen. Ter plaatse gearriveerd, wordt weer het graan-orakel geraadpleegd om uit te wijzen, of het succes in de stad zelve dan wel in den omtrek te wachten is. Spreekt het orakel zich voor dit laatste uit, dan keert de bende aan de stad den rug toe en gaat ze den boer op. In het eerste welvarend-uitziende dorp, dat ze bereiken, nemen de luijtes dan intrek in bedehuise of tempel. Van hier uit vangen ze dan alleen of met tweeën hun bedeltochten aan. Het zijn de vrouwen, die hun voedsel of gaven reiken, waarbij de gewaande monniken aan hunne oogen goed den kost geven, om te zien, wat voor sieraden die vrouwen dragen. Soms loopen ze gewoon weg de woning binnen, de vrouw des huizes na, om te kijken, waar het geld geborgen is en tegelijkertijd zich een oordeel te vormen van de welgesteldheid al of niet van den bewoner. Is de keuze bepaald op één of meer huizen, om daar eens in te breken, dan verlaat de bende het dorp, houdt een paar dagen rust op een plaats in de nabijheid, en komt dan in den nacht terug om haar slag te slaan, waarbij het, ook op Java welbekende middel der ondergraving veelal wordt toegepast. Bij ontdekking door de huisbewoners en pogingen om hen te vatten, zien de luijtes er niet tegen op van het mes gebruik te maken.

Was waarlijk wel noodig dat het engelsch-indische politie-werk werd herzien, waar zulke dieven-evolutie van heele volksstammen geregeld haren voortgang kon nemen.

Een federatie der Engelsche Antillen. Het engelsche Lagerhuis heeft in een zijner laatste zittingen de gedachten laten gaan over de wenschelijkheid al of niet van eene federatie der engelsche koloniën in de Antillen. De afgevaardigde Lamont, gesteund door den heer Caldwell, diende een voorstel in, welks aanneming een aanmerkelijke vermindering in de bestuurskosten dier gewesten zou hebben tengevolge gehad. Een amendement werd hierop door den heer Charles Dilke ingediend, ten doel hebbende elke voorgenomen verandering in de bestaande instellingen te voren aan de goedkeuring der belastingschuldigen in de betrokken gewesten te onderwerpen. Voorstel en amendement beide werden verworpen. De Standard meent dat de verwerping van het voorstel-Lamont op de handelskringen in de engelsche Antillen pijnlijken indruk zal teweegbrengen. Die kleine eilanden verheugen zich in een bestuurspersoneel haast even talrijk als dat van groote staten. Men is, volgens een correspondent van genoemd blad, over het algemeen op die eilanden de meening toegedaan, dat de rijksregering die gewesten zoo'n beetje als pépinière voor koloniale ambtenaren beschouwt.

Het onderhoud van zulk 'n talrijk personeel kost natuurlijk handen vol geld, en daar de koloniën zelve daarvoor moeten opkomen zijn, de douane-rechten daar hoog gesteld om het noodige geld binnen te krijgen. De gevolgen laten zich niet wachten, en waar we hier wel

eens op Jamaica geweest hebben wegens de energie, daar ten toon gespreid bij de invoering der bananen-cultuur, toen de suikercultuur was omgevallen, zij nu dezelfde kolonie, waar nu toch met zooveel succes een winstgevende cultuur wordt uitgeoefend, ten voorbeeld aangehaald, hoe, terwijl toch alles goed schijnt te gaan, dit jaar 'n 400000 gid. zullen te kort komen om in de gewone uitgaven te kunnen voorzien.

Is 't in onze west-indische koloniën wel zooveel beter gesteld, afgezien van de malaise daar in de hoofdbedrijven?

INGEZONDEN.

Onze gegageerde Militairen.

Terwijl in alle oorden van Insulinde de krijgstrompet galmt en er dus flinke mannen als vrijwilligers voor het leger aldaar noodig zijn, wordt nog steeds weinig of niets gedaan, om aan de, op betrekkelijk jeugdigen leeftijd, gegageerden een eenigszins dragelijk lot te verschaffen. In Nederland teruggekeerd gaan ze gewoonlijk huwen; ze wenschen dan nuttig te zijn voor hun gezin en de maatschappij. Wetende hoe gevaarlijk het leeglopen is, willen zij arbeiden, maar het valt hen uiterst moeilijk een betrekking te krijgen. Particulieren, op eigen voordeel belust, willen hen soms werk geven, indien ze — met het oog op hun gagement — het voor minder willen doen dan anderen en de Regeering! Ook van die zijde komt slechts hoogst zelden steun en medewerking! Om slechts iets te noemen: er worden nieuwe kazernen en kampeementen gebouwd; zeer ten rechte wil men de dienstplichtigen van onnoodige corveën bevrijden en gaat men er toe over om daarvoor vaste werklieden aan te nemen. Een paar goed oppassende, vertrouwbare Indische gegageerden bieden zich daarvoor aan. Ofschoon goede veertigers, zijn het krachtige, flinke personen, maar, zonder nader onderzoek, speelt de bureaucratie weder den baas en worden deze braven afgescheept met de bewering dat ze te oud zijn. Men kan 45 tot 50 jaar of ouder zijn en daarom toch nog zeer goed bruikbaar om kazernen of magazijnen in orde te houden, vooral wanneer men van jongs af aan, aan orde, netheid en tucht gewoon is. Maar, 'O! die alwetende bureaucratie!

Het is niet alleen in de woestijn dat stemmen verloren gaan, maar ook verwaaien ze in onze Noordelijke en Westelijke streken. Een idee, meermalen door mij geopperd, om van de oude, brave Indische krijgers een keurkorps samenstellen, ten einde als Paleiswachter dienst te kunnen doen, behoort tot de woestijnklanken. Het zij zoo! maar in het belang der werving voor het leger in Indië, blijf ik roepen om meer waardeering voor hen, die daar trouw en roemvol diend hebben! Niet alleen willen ze gaarne arbeiden, doch ook verlangen ze naar eene regeling, die aan hun vrouwen en kinderen, zijn ze eenmaal weduwen

en weezen geworden, eenig levensonderhoud verschaft. Nederland kan zich handhaven door zijn mannelijke bewoners onder de wapenen te roepen. Insulinde heeft echter, om de eer van Vorstenhuis en Vaderland op te houden en de welvaart van het Moederland te verzekeren, bij den huidige staat van zaken, een leger van vrijwilligers noodig. Dat men deze dan ook royaal behandelde en voor hun toekomst zorg drage!

Znlphen, 30 Mei 1905. K. H. O. VAN BENNEKOM.

Boekbespreking.

„Velen wat Wils”, praktische wenken door A. C. MANDEN, in samenwerking met ELISE A. HAIGHTON, prijs f 1.—

Hoe blijde zullen de bezitters zijn van: „Recepten der Haagsche Kookschool”, door A. C. Manden, dat diezelfde vrouw zich andermaal als haar gids beschikbaar stelt. Voor weinige dagen toch verscheen de aanvulling van dat kookboek, onder den titel: „Velen wat Wils”.

Is eten, en wel zoo degelijk en lekker mogelijk eten voor het beschikbare geld, een groote factor in het welzijn van het gezin, het geluk en de goede loop der zaken, is in het familieleven toch niet alleen afhankelijk van eten en drinken. Er behoort bij, dat het voedsel gebruikt wordt in een gezellige huiskamer, terwijl er een aangename toon heerscht onder de aanzittenden. Hoe daartoe te komen op de beste en goedkoopste wijze, wordt door tal van wenken den lezers (lezers, want voor mannen staat er ook heel wat in) medegedeeld.

Dat de raadgevingen zoowel praktisch als betrouwbaar zijn, waarborgt de naam der schrijfster, wier kookboek reeds in 20sten druk verscheen en dus bijna 60.000 koopers vond in Nederland en koloniën. Velen wat Wils hoopt dan ook op een plaatsje naast genoemde „Recepten”; te eer omdat het geen boek is, waarvoor men kan volstaan met het eenmaal te lezen. Wie er werkelijk wat aan hebben wil, zal het herhaaldelijk dienen te raadplegen; nu voor zaken het toilet betreffend, dan voor gezondheid of inrichting der woning enz. Het is volkomen up to date; het nieuwste is er in te vinden; geeft allen zelfs meer dan iets, en zoo bovenal de uit Indië gekomen zusters, die door een kort, of betrekkelijk kort verblijf in Nederland, onmogelijk zonder raad van een yakkundige steeds het beste voor zich zelf en haar gezin zullen weten te kiezen.

Velen wat Wils onderscheidt zich van alle soortgelijke binnen- en buitenlandse schriften door den vorm. Het is onderhondend en prettig om te lezen; meermalen kan men het lachen niet laten. Wie zou dat verwachten bij de behandeling van nuchter-praktische en schijnbaar alledaagse onderwerpen? Toch is het zoo. Vrouwen, neemt er zelf de proef van. Mannen, biedt „Velen wat Wils” uw echtgenooten ten geschenke aan; wanneer de wenken worden gevolgd, zal noch u zelf, noch uw beurs er slecht bij varen.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. Juni 1905. Art. 82 der Indische comptabiliteitswet en de wijze, waarop aan de slotlinea daarvan uitvoering is gegeven, door een landsdienaar. — Voorziening in de behoefte aan hout voor de Inlandsche bevolking, door W. H. v. d. Haas. — Nog eens desaverekingen, door Walbeem. — Varia: Pensioenen bij staats- en particuliere spoorwegen op Java. — De opstand in Arabië. — Koloniale geld- en leening, door J. E. de Meijer. — Wetenschap en Industrie: De militaire cartographie in Ned-Indië, door J. S. — Exploratie van het Lawa-gebied in Suriname. — De Belawan-haven, door J. E. de M. — Een provoostgeweldiger der O. I. Compagnie, door S. Kalk (slot). Maandel. Revue van Brochures, enz. door J. E. de M. — Maandel. Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M.

De Ingenieur. 3 Juni 1905. No. 22. De getijbeweging in straat Soerabaja, verklaart uit de theorie der lange golven, door Dr. D. F. Tollenaar (met afbeeldingen).

Eigen Haard. 3 Juni 1905. No. 22. Een gewichtige dag voor Suriname (opening der spoorweg), door H. D. (Met afbeeldingen naar foto's van Mr. A. Curjel te Paramaribo).

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned-Indië. April—Mei 1905.

Het tariefwezen op de spoorwegen in Ned-Indië, door A. W. E. Weijerman. — Uitvoering van de Indische Mijwet. — Miljoenen-phantasien van een outsider (H. J. van der Pijl). — De wetenschap en de voedingvraagstuk. — Productenmarkt en wisselkoers over April 1905. — Persoverzicht: Tuinbouw, Pisangcultuur. — Rietentuur en padiogst. — Robusta. — Cacao in West-Indië. — Conserveeren van visch. Enz.

De Indische Mercur. No. 23. 6 Juni 1905. Koloniaal Museum. Twee Indische natuurlijfhebbende de XVIIIe eeuw en de noodzakelijkheid tot bescherming van staatswege van merkwaaardige dieren- en plantensoorten in de Nederlandse Koloniën. Voordracht door de heer P. J. van Houten. — Nederlandsche Afdeling der N. I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw. Jaarverslag over 1904. — Onderzoek van kratok-bomen. — Surinaamsche Goudvelden. — Chilisalpeter als meststof. — Een nieuw boek over de caoutchouc-cultuur in Suriname, door A. M. Berkhout. — Soekaboemische Landbouwvereniging. — Koloniaal Museum (vervolg). — Slagen van Maatschappijen. Enz.

ADVERTENTIE.

INDISCHE UITRUSTINGEN.
Meur. M. STOFFERS.
Tesselschade,
PARKSTRAAT 97.

Groothertoginnel. 103.

Heden en volgende dagen telkens van 10—4 uur is te zien en over te nemen het navolgende, alles zich bevindende in goeden staat:

Salon.

- 1 massief noten Salonstel, bestaande uit Canapé, 2 Crapauds, 6 Rugstoelen en noten Salontafel f 155.—
- 1 fraaie notenhouten Salonkast met geslepen Spiegels - 63.—
- 1 Jap. 4-deelige Mimitafel - 17.—
- 1 roodkoper Theeservies met blad, comfort, thee- en suikerpot en lepelvaas (het allernieuwste) - 19.—
- 1 Japansche Canapétafel - 4.—
- 1 Jap. Theetafel, 2 bladen - 5.—
- 1 Vuurschermpje - 3.—
- 1 paar Gravures - 5.—
- 1 Gaslamp, 40 cM. diameter - 14.—

Eetkamer.

- 1 massief eiken Eettafel - 22.—
- 6 massief eiken Kussenstoelen - 25.—
- 1 breed massief eiken Buffet - 48.—
- 1 eikenhouten Stijlspiegel - 20.—
- 1 fijn peluche Tafelkleed - 13.— (Ook een heel mooi voor f 3.—)
- 1 massief eiken Bureau-Ministre - 55.—
- 1 mooie noten Regulateur - 10.—
- 1 noten Heeren Cylinderbureau - 60.—

Serre.

- 1 keurig Serreameublement, Canapé, Tafel, 2 Stoelen, 2 Fanteuils, 2 Voetbankjes, alles opgevuld - 23.—
- 1 Zuil m. Dame, niet opgevuld - 3.50
- 1 mooi Axminster Karpel - 7.—
- 1 stel van 5 Chineesche Vazen - 15.—

Slaapkamer.

- 1 Eng. Ledikant met matrassen, kussen schuine peluw f 25.—
- 1 notenhouten Spiegel - 6.50
- 1 mah. tweepers. Waschtabel met zwaar blad - 14.—
- 1 im. Smyrna Karpel, 3 x 2 M., - 9.—
- 1 zeldzaam fraaie mahonie Linnenkast, eiken binnenwerk - 105.—

Kabinet.

- 1 mahonie losse Linnenkast - 31.—
- 6 noten Kussenstoelen - 20.—
- 1 Divan, afneembare rol - 15.—
- 1 Divankleed daarbij passend - 12.—
- 1 Gaslamp met zijden kap - 8.50
- 1 Axminster Karpel 3 x 2 M. - 13.—

Diversen.

- 1 keurig gouden Heerenremontoir - 45.—
- 1 nikkel Heerenremontoir - 1.65
- 1 Gaslamp met 2 pitten - 14.—
- 1 enkele terra-cotta Canapé - 21.—
- 4 zwarte Stoelen, blauw trijp - 10.—
- 1 massief eiken Boekenkast - 60.—
- 1 Kamergemak, geheel renkeloos - 13.—
- 1 bijna nieuwe Damesfiets, „Jupiter”, - 50.— en nog enkele Artikelen.

Alles te zien en over te nemen: heden en volgende dagen telkens van 10—4 uur,

Groothertoginnel. 103.

Deskundig transport gratis voor Den Haag en Scheveningen; voor overige plaatsen franco schuit of spoor.

Verpakking gratis.

ZUID-HOLLANDSCHE BIERBROUWERIJ
DEN HAAG,
levert op fust en flesschen
Pilsener, Munchener, Lager en Gerste Bieren.
TELE. INT. 2572. — VRAAGT PRIJSCOURANT.

OP REIS

Hofleverancier van Z. K. H. den Prins der Nederlanden.

Lohengrin Koffers

Hercules Koffers

Echte Rieten Koffers

met schriftelijke garantie.

UIT DE

Haagsche Kofferfabriek

zijn de Lichtste, soliedste en goedkoopste.

MAGAZIJNEN:

PASSAGE 53—57, DEN HAAG. Telef. 1597.
NOORDBLAAK 93, ROTTERDAM. Telef. 3424.

Grootste sortering in Koffers, Tasschen en Lederwaren.

Eerste Nederlandsche Verzekering-Maatschappij op het Leven en tegen Invaliditeit.

Hoofdkantoor 's-Gravenhage, KNEUTERDIJK 11.

Directeuren: Jhr. Mr. W. SIX, Mr. H. GOEMAN BORGESIOUS en Mr. Dr. W. P. J. BOK.
Adjunct-Directeur: P. DEURINK.

Sluit Levensverzekeringen in alle vormen, Weduwpensioenen, Studiebeurzen, dadelijk ingaande en uitgestelde Lijfrenten.
Spaar- en Levensverzekeringen zonder geneeskundig onderzoek.
Levensverzekeringen met staking van Premiebetaling bij intredende Invaliditeit.
Invaliditeits-Pensioenen, gecombineerd met ouderdoms-pensioenen.

Bijkantoren te: AMSTERDAM, ROTTERDAM, GRONINGEN, DORDRECHT, BRUSSEL, SOERABAJA en PARAMARIBO.

van Soest en van der Weijde.
Lange Voorhout 23. — Den Haag.

Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en het Buitenland, incasseren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en a deposito, incasseren verlosfractementen en pensioenen.

Met 1 dag opzegging 2 1/2 pct.
„ 1 maand 3 1/4 „
„ 3 maanden 3 „

Verstreken REIS CREDIET BRIEVEN.

THE LONDON COMPANY,
36, Noord-Einde 36.
BETROUWBAAR KLEERMAGERIJ.
Elegante Coupe. — Solide bewerking. — Hoogst billijke prijzen.
Indische Uitrustingen naar de laatst uitgekomen modellen.

Restaurant des Indes.
Prins Hendrikplein 3a
PIEPER-BAARS.
Telefoon 1896.
Iederen dag gelegenheid tot het verkrijgen van volledige rijstafel en Europeesch eten.
Plat du jours tot 4 uur à f 0.80.
Na 4 uur 1 Gid.
Diners van af f 1.50.
Uitsenden van verschillende Schotels.
VRAAG TARIEVEN.

PIERRE VOS,
Cuisinier, v. Galenstraat 30.
Diners in alle prijzen.

Photographie Artistique.
KOENDERS & Cie.
27 Anna Paulownastraat
LA HAYE.
Téléphone 2221.

A. SCHARENBERG,
Hofleverancier.
GROOTSTE KEUZE
Thee- en Presenteerbladen,
THEESERVIEZEN,
Koffiestelletjes, Bouilloirs,
enz. enz., enz.
's-Gravenhage, Hoogstraat 15

ZADEL- EN KOFFERMAKERIJ,
W. POPPINK,
151 PRINS HENDRIKSTRAAT, DEN HAAG.
Goedkoop adres voor sterke REIS- en HANDKOFFERS. Vooral wordt de aandacht gevestigd op mijn uiterst solide en goedkope gepanzerde HUIZEN en MAILKOFFERS. Reparatie-inrichting voor alle soorten reisartikelen en lederwaren.

Ouders-Voogden.
Een dame
wed. uit den besch. stand. P.G. te APPELDOORN wonende, zag zich gaarne met de zorg belast voor EEN of TWEE MEISJES, 't zij weesjes of wier ouders naar Indië vertrekken, om ze te samen te haaren 13-jarig dochterje op te voeden. Van een vriendelijk tehuis en uitst. mogelijk. Beste inform. kunnen ingew. worden. Br. fr. aan het Bureau van dit Blad.

Delicatessen en
fijne Vleeschwaren.
Voor bovengenoemde Artikelen is het beste adres bij
N. C. VERKERK,
Prins Hendrikstraat 128.
Voorheen Chef-Kok Witte Societeit.
TELEFOONNUMMER 1850.

REPATRIEERENDEN.
Compleete meubilerings in Huur.
Voor benedenhuizen van af f 15 p. m.
„ bovenhuizen „ - 25 „
Voor geheele woningen na overeenkomstige INLICHTINGEN OMTRENT WONINGEN etc. OP AANVRAAG.

Meubelfabriek en Magazijnen
v/h CORSMIT BROSSOIS & Co.
WAGENSTRAAT 18. — DEN HAAG.
SPECIAAL ADRES VOOR COMPLETE MEUBILERINGS.
HANNOVERSCHE Koffer- en Tasschen-Fabriek
M. de Vries
Veenkade 115,
DEN HAAG.
REPARATIE-INRICHTING.

De 4 Cylinder Minerva

kost slechts 3500 Gulden,
Loopt beslist geruischloos en
gegarandeerd 65 KM. per uur.

Dagelijks te bezichtigen en te beproeven bij
H. JANSSEN,
Hofwijckstraat 36-40,
 tusschen Rijswijksche weg en Station Holl. Spoor.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, LENSVELT NICOLA,
DEN HAAG. TELEFOON No. 2531. **VEENESTRAAT 23.**
Luncheon room.
 KOFFIE. — THEE. — CHOCOLADE.

Atelier voor Reparatien.
 Goud, Zilver, Diamant en Horloges.
J. L. BERNHARDI Jr.
 Vlamingsstraat 11. Den Haag,
 tegenover de Fransche Bazar.

Firma D. SCHERRENBERG,
 NIEUWE MOLSTRAAT 27.
 Papierhandel, Stoom Papieren zakken-
 fabriek en Drukkerij.
 Afdeling inkoop van oud papier enz.
 NIEUWE MOLSTRAAT 44.
 TELEFOON 928.

Sigaren en Sigaretten
 Magazijn „WILHELMINA“
Gedempte Burgwal 39,
Den Haag.
 Monsters worden gratis en franco op aan-
 vrage toegezonden.

De Goedkope Winkel van
H. DE LA COURT,
Hemsterhuisstraat 183.
 in Drogerijen, Chemicaliën
 en Wasartikelen.

„A la Parisienne.“
J. KROGER. SPUISTRAAT 32. DEN HAAG.
 3de huis van af de Passage.
Dames en Kinderkleeding.
SPECIALITEIT REFORMKLEEDING;
CHIQUE COUPE. ACCURATE BEWERKING.

E. HASE
 SPUI 25a.
Pelteryen en Heerenhoeden
Sportpetten en kinderhoeden

JOHAN DELBOY.
 Coiffeur. Bankastraat 6.
 Salons voor Dames en Heeren.
 Magazijn van Parfumerien enz.
 Merang des Indes, 50 Cts. per flesch.

Wed. I. HOEK & Zonen
 Visch-, Wild-, Fruit- en Comestibleshandel
2 Vos in Tuinstraat 2,
 s'-Gravenhage,
 Telf. Inter. 675. Verzending naar Oost- en West-Indië.

H. ISERIEF & Zonen.
 Plein hoek Korte Poten 1-3.
Lingeriën. — Corsets.
Uitzetten. — Luiermantelen.

American Lunch-Room.
Café-Restaurant Bodega
 Spijskaart met groote verscheidenheid.
 Spuistraat 12. Den Haag.
L. H. A. STEVENS.

VAN VEEN'S Theesalon.
 's-GRAVENHAGE — PLAATS 33.
 THEE, KOFFIE, GEMBER, SOJA, enz.
 Jap. en Chin. Kunstvoorwerpen.

MAISON THEODOOR.
Th. A. J. HUIJNINK.
 Salon pour la coupe des
 cheveux et barbe.
 Spécialité pour des articles de toilet.
Hofstraat 7. La Haye.

MAGAZIJN van
RIJWIELEN, ONDERDEELEN,
 en Sportartikelen.
 re Klas Reparatie-Inrichting.
 Aanbevelend,
JOSEPH VAN BONMEL,
 Agent der GLOBE RIJWIELEN,
 Dennenweg 17a, Den Haag, (hoek Spekstraat).

J. B. Benner,
 HOFLEVERANCIER.
79 NOORDEINDE 79.
Piano's en Orgels.

A. B. Brons.
 Behanger, Stoffeerder en
Beddenmaker,
 Fluweelen Burgwal 9, Den Haag.
 Solide atwerking Billijke prijzen.

M. J. Meijssen,
 Confiseur, Pâtissier, Glacier, Cuisinier.
PIET HEINSTRAT No. 110.
 — — — — —
 Telefoon 1744. — — — — —
 Levering van koude en warme Schotels.
 Dejeuners. — Diners. — Soupers.

Gevestigd sedert 1880. — BEKROOND 1886.
 KOFFERFABRIEK
Wed. F. K. N. BORN & Zn.
 Fabriek en magazijn van Koffers,
 tassen en lederwaren.
 Fabriek WESTERBAANSTRAAT 1 E.
 Magazijn VEENKADE 44a,
 hoek Westerbaanstraat.

Coiffeur. **Maison Elsevier.** Parfumeur.
29, BUITENHOF
 (vis à vis de la vieille prison)
LA HAYE. Téléphone No. 3386.
 Salon de Coiffure de Premier Ordre.
 Parfumerie et Brosserie Française et Anglaise.
 Grand choix d'éponges.

Stoffeerderij, Bedden- en Meubelmakerij
 Oppericht 1875.
M. C. Kreeft,
 Wijd Achterom 113. Den Haag.
 Werkplaatsen Hofspui 5B.
 COMPLETE MEUBILEERING. — — —

PENSION GROENEWEG
 Van Speijkstraat 55.
 Gemeub. Appartementen te huur
 met Pension.

WESTEINDE 337.
 Magazijn van Spiegels en Schilderijen.
PORTRETLIJSTEN en MORASTANDEN
 in alle maten.
 Alle soorten ENCADREMENTEN.
A. C. DE ROOS.

Confiserie, Chocolaterie **PASSAGE 30**
 Groote sortering TABLETTEN van
 de eerste binnen- en buitenlandse huizen.
 Karstel's Florabonbons, Rumbonons,
 Moccabonons enz.
 Prima Cacaopoeders van Van Houten,
 Karstel, Suchard enz.

Gebr. van de Water
 104 Witte de Withstr.
 HANDEL IN
Roomboter, Kaas, Eieren en
Fijne Vleeschwaren.
 Franco aan huis bezorgen.

OPGERICHT 1820.
Erve J. VAN DEN BERGH
 Nieuwstraat 9.
 Hofleveranciers.
SPECIALITEIT IN
 Fijne Java kaffies, Java en China Theeën.

Handel in Koloniale Waren en Comestibles.
Indische Ingrediënten.
 Speciaal adres voor diverse soorten
prima Java Theeën.
DANCKERTSSTRAAT 43, bij de Groot Hertoginnelaan.
 TELEFOON 3361. PUBLIEK STATION.

De Hollandsche Nijverheid,
 Lange Poten 20, Den Haag. — — —
 Speciaal Magazijn van
 Eigengemaakte Dames- en Kinderondergoederen.
 Soliedste afwerking. — Billijkste prijzen.

Wijnhandel.
J. R. SNOECK HENKEMANS,
 Firma VOSS & Co.,
 's GRAVENHAGE. — — — — —
 LAAN 10.
 Telefoon 1973.
 Vraagt de prijscourant.

G. E. HEEMSKERK,
 Obrechtstraat 198, hoek Reinkenstraat.
 KOLONIALE WAREN, COMESTIBLES.
 Chocolade-Suikerwerken.
SAMBALLANS EN DIVERSEN.
 Thuése en Papandajanthée.

SIGARENHANDEL.
H. L. VAN RIJSWIJK,
 Passage 40, — Rotonde,
 DEN HAAG.
 Speciale blikken verpakking
 voor OOST- en WEST-INDIEN.

F. HINTZE, Spuistraat 60.
 Kunst- en inoorderaier.
 Specialiteit in tabaks-, sigaren- en sigaretten-
 pijpen. Wandelstokken.
 Atelier voor reparatie van waaiers, ivoor,
 parelmoer en schildpad.
 — — — — —
 Opmaken van horens. — — —

H. VAN DE WATER Jzn.,
 DEN HAAG.
 FREDERIKSTRAAT 18,
 KONINGSTRAAT 16.
 Goedkoopste adressen voor beslist le kwaliteit
BOTER, KAAS, EIEREN en VLEESCHWAREN.

H. HEIJNEN, Telf. 1174.
Hofspui 109.
REPARATIE-INRICHTING
 voor HUISHOUDELIJKE ARTIKELLEN.
 NETTE AFLEVERING. — BILLIJKE BEREKENING.

Allright Rijwielen.
 „Centaur“ „
 „Trio“ „
 Motorrijwielen.
 Automobielen.
 Sportartikelen.
Ph. Krönig, Reinkenstraat.

G. Raumann & Co.
 Boekhorststraat 22, den Haag.
 MAGAZIJN van
 Galanteriën, Kramerijen, Speelgoederen,
SCHOOL- en SCHRIFBEHOEFTEN
 Staalwerken, Schoonmaak-Artikelen, enz. enz.
EN GROS. EN DETAIL.

Modes
C. SAAN, Zoutmanstraat 5.
 MAGAZIJN van
 gegarneerde Dames- en Kinderboeden,
 Voiles, Linten en Bloemen.

OOST en WEST.
 RESTAURANT
LAAN VAN MEERDERSVOORT 195.
 Open iederen werkdag van 10 ure v.m. tot 7 ure 's avonds.
 Des Zondags van 12 tot 7 ure n.m.
 Toegang voor leden der Vereeniging en geïntroduceerden.
 Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één
 sambal (plat du jour) / 0.80.
Broodfabriek „DE ZEEUW“, JACOB CATSSTRAAT 182-210.
Specialiteit in BRUINBROOD,
 Systeem Dr. ALLINSON.
TELEFOON 1046. B. HUS.
 N.B. In December wordt aan de verbruikers 15 procent uitbetaald.

KLEEDERMAKERIJ
 VAN
P. F. J. VAN ZUIJLEN,
 PIET-HEINSTRAT 55.
 Soliede stoffen goedpassende Coupe.
 Billijke prijzen.

A. W. HEIJNEN
 Noordeinde 48 — Den Haag.
Opticien de la Cour.
 Hoofdagentschap voor Den Haag en
 Omstreken van de

Wed. S. CALFF.
 PASSAGE 41 ROTONDE DEN HAAG.
 Soliedste adres van Dames-, Heeren-
 en Kinderschoeisel, Kousen en Hee-
 ren Sokken. Specialiteit in Militaire Hand-
 schoenen. Atelier voor reparatie en maatwerk.

Odéon Spreek-Zing-Machine,
 de nieuwste en beste der wereld.
 Odéon platen zijn aan twee kanten bespeeld.
Vraag prijscourant.

J. DRIESSEN.
Poelier.
 PARKSTRAAT 19. DEN HAAG.
 Telefoon 3102.

BROOD-, BESCHUITEN KOEKBAKKERIJ
 Witte de Withstr. 18 's-Gravenhage.
 Dagelijks versehe ZOUTE BOLLEN,
 KRAKELINGEN en ZOUTESTENGELS.
 Wed. W. Bakker-Maas, v.h. J. J. Bakker.
 Hofleverancier.

G. M. WATERREUS.
 Piet Heinstraat 133.
 BESTE en GOEDKOOPSTE adres voor Indische Ingrediënten, Speciaal voor de
RIJSTTAFEL.
 Vraagt Prijscourant. Telefoon 1736.

Handel in Binnen- en Buitenlands
GEFABRICEERDE SIGAREN.
 Magazijn: „DE INDISCHE WIJK“.
T. H. VAN WESSEL.
 Bankastraat 20a. 's-Gravenhage.

Vins de Bourgogne
Lupé Chôlet
 Cave chez: Mr. P. J. Schretlen
 export. négt en vins.
 Korte Houtstraat 33, Telf. 223.

A. A. BOLT,
 Confiseur, Pâtissier. — **HOFLEVERANCIER.**
BANKASTRAAT 4f, 4c, 4d, 4e.
Echte Indische Spekkook.
 Ook verkrijgbaar in „BOEATAN“ Plaats 9.

BLouses. COST. ROKKEN.
A. LANGEMEIJER,
 den Haag, Hoogstraat.
 Dames- en Kinder-Confecties,
 JAPONSTOFFEN.
 TAILLE COSTUMES,
 gemaakt en naar maat.
ELEGANTE COUPE.
BILLIJKE PRIJZEN.
 Eigen Ateliers.
JUPONS. PEIGNOIRS.

Heeren hoedenmagazijn
Jean Meyer.
Passage 49-51-52.

Firma P. J. KOK.
Dag. Groenmarkt 38
 TELEFOON 2508.
 Spekslagerij en handel in
 uitsluitend 1ste kwaliteit fijne
 vleeschwaren.

Firma A. L. J. & W. DE HAAS,
 Vleeschhouwers. — Hofleveranciers.
35 Wagenstraat.
 Hoogste onderscheiding Prix d'Excel-
 lence Zilveren Medaille v/h. Gem.
 Bestuur van den Haag.

J. KNEGTEL
 IN
 Gedistilleerd, Wijnen en Likeuren
 Bierbottelarij.
SPECIALITEIT IN COGNAC.
 Bankastraat 91. Den Haag

G. BULTÉ.
 Sedert 1893 gevestigd
 16 Witte de Withstraat 16.
 Manufacturen, gemaakte en gebreide
 goederen, zeil, dekens, enz. enz.
 Groote sortering, goedkoopste prijzen, stalen
 op aanvraag p. o.

S. NETTO,
 Firma H. P. v. d. BURGH & Zn.,
 WITTE DE WITHSTRAAT 36,
 DEN HAAG.
 Hoeden, Petten en Heeren Mode-Magazijn
 Overhemden op maat, Fantasie Vesten.

Dick's
DAMP-PROOF BOOT & SHOES
 Are Superior to all others.
 Spuistraat 4. } den Haag.
 Piet Heinstraat 20. } Telf. 3332.

J. H. F. LEMPERS,
 SPUISTRAAT 68, 's-GRAVENHAGE.
 Grootste sortering in
Chineesch, Japansch, Porcelein en
Delftsch Aardewerk en Luxe-Artikelen.

Fabriek van Kantoorboeken
H. J. van Bukel,
 NIEUWE MOLSTRAAT 50.
 Alle soorten van Bindwerk, Etui- en Cartonnage-
 werk. Opplakken en Vernissen van Landkaarten.
 Netto afwerking. Billijke prijzen.

F. HAPPEL, Drogist
 1ste Wagenstraat 63. DEN HAAG.
 Drogerijen, Chemicaliën, Binnen- en Buitenlandsche
 Geneesmiddelen, Zeepen, Eau de Cologne enz.
 Specialiteit: Hapfel's beroemd elsteroogen-
 en huiddeelt-tinctuur f 0.40 per flacon franco p. p.
 na ontvangst van postwissel ad f 0.50.

PAUL C. KAISER,
 — FABRIEK, ELANDSTRAAT 94. —
 Prinssestraat 66,
 Elandstraat 94a,
 Weimarstraat 35,
 Heeregracht 24,
 Valeriusstraat hoek Dunklerstraat,
 levert alle soorten brood van de beste hoedanigheid

J. J. REESER
Piet Heinstraat 116
Elandstraat 85 en 86.
Serre-Ameublementen.

J. C. VAN LEEUWEN.
Tabak, Sigaren en Sigaretten
Magazijn.
 Nieuw Duinoord
Valeriusstraat 88

RINCK,
Hofleverancier, Schouwburgstraat 2.
Specialiteit in PORTEN, PORTEF., ETUIS, ALBUMS enz.
Billijke Prijzen.
Reparatiën enz. alles zeer solide.
Voor Indië expresse bewerking.

CENTRAAL-APOTHEEK
„De Archipel.”
Javestraat 49. — Telefoon N°. 1352.
R. E. NAUTA, Apotheker.
Handel in:
Chemicaliën & Drogstoffen, Verbandsstoffen,
Minerale wateren en Zouten,
Huisgebruiks Geneesmiddelen van
Dr. Willeman Schwanke in orig. verpakking.
Blinden- en Buitenlandsche Specialiteit's
w. o. Quina Laroche per 1/2 fl. 1.80
1/4 fl. 1.40
N.B. De recepten worden tegen zeer
billijken prijs gereed gemaakt. Indien
gewenscht kunnen zij afgehaald wor-
den, zonder verhooging van prijs.

J. J. Sand,
Wagenstraat 114, Den Haag.
Mozaïek en hardgebakken Vloertegels
voor
Kerken, Scholen, Kazernes, Stations,
Villa's, Fabrieken, enz.
Verglaasde tegels voor Wandbekleding.
Teekeningen en prijscourant
fr. op aanvraag.

„PAX”,
Zoutmanstraat 29, Den Haag.
Grootte keuze: Tegels, Yonga's, Wandtekenen
op karton en glas, Photo's, chr. en fant.; nieuwste
jongens en meisjes prachtbandjes, Prentb., ook
chr.; inkten, lijn, schrijf-, school- en kantoor-
behoefden.

MAISON DROUOT
Lange Houtstraat 7 en 2, DEN HAAG.
Telefoon 753.
GROOTSTE INRICHTING
tot complete Meubeleering, Behangerij, Stoffeerdery.
EIGEN MEUBELFABRIEK.
Antiquiteiten en Kunstvoorwerpen.

J. BRAND,
PAPESTRAT 10.
Tailleur pour Hommes et Dames.
Prix très modérés.

Sputwater en Limonade
op **Kogelflesschen** bij abonnement.
Stoomfabriek van koolzuurhoudende dranken.
Laan 26^a, 28 & 28^a
bij de GROOTE MARKT.

Natuurlijke Bronwateren.
„Gradatio”,
Amst. Veerkade 7a, Telefoon 984.
Kaiserbrunnen.

VERTIN & Co.,
Hooge Nieuwstr. 34 (bij 't Tournooiveld).
Effecten- en Administratiekantoor.
BUREAU DE CHANGE.
Abonnement voor het nazien van loten en
aflosbare Effecten onder garantie, tegen eventueel
renteverlies. Abonnementsvoorwaarden gratis
verrijgbaar.

Heerenartikelen.
Overhemden op maat.
Gebrs. VOGELS.
HOOGHE NIEUWSTRAAT 36.
(Tournooiveld.)
Telefoon No. 746. DEN HAAG.

WASCH-
en wringmachines zijn onmisbaar in
elke Huishouding.
Grootte sorteering.
Landbouwkantoor M. J. SPRUYT,
Riviervischmarkt 9, DEN HAAG.

HET HUIS VOOR FOURTUREN.
PRINS HENDRIKSTRAAT,
hoek W.-Pymontkade. — HAAG.

Specialiteit in artikelen
ter garneering van
Damescostuums, Voerings,
Handschoenen, enz.

Witte Goederen.
Tricot Onder-
goederen.
SCHENK & Zn.,
Veenestraat 52, Den Haag.
Lingeries.
Bébé Artikelen.

P. C. MULLER, Witte de Withstraat 108,
DEN HAAG.
RIJWIELHANDEL.
Fabriek der **NOVA-Rijwielen**
Agent der TEMPO- en BRUNO-Rijwielen.
Iste Klas Reparatie-Inrichting.
Emailleren. Verhuren. Vernikkelen.

WISBRUN & LIFFMANN,
Den Haag, Veenestraat 35.
Zijden Stoffen, Garneerartikelen,
Kant, Kantstoffen,
Entre deux, Lint, Knoopen enz.
Beste en Goedkoopste Adres
voor Naaisterfurnituren.

Ned. Schoen-Industrie.
Westeinde 88. DEN HAAG. Weimarstraat 18.
Grootste en meest gesorteerde Schoenmagazijn
van den Haag en omstreken. Eenig adres
waar aan particulieren voor grossiers prijzen
wordt verkocht. Specialiteit in platvoetschoenen ook
naar gipsvorm en volgens medisch voorschrift.

TOKO BAHROE
thans gevestigd v. Kinsbergenstraat 126.
Speciaal adres voor **Boenboe en Kruiden.**
Samballans en Siropen.
Aanbevelend,
W. BARNAS.

Bloemenmagazijn
van Th. JANSEN,
Koningin Emmakade 89.
Telefoon n°. 2556.
Aanleg en onderhoud van Tuinen.

Firma Wed. C. P. MIJNLIEF,
Lange Beestenmarkt 65a.
Bekroond met Gouden en Verguld Zilveren Medaille
te 's-Gravenhage 1898.
Mijnlief's Kinder- en Zoet Roggebrood
aanbevolen door H.H. doctoren.
OPGERICHT 1793.

KANTOOR DER
Begravenis-Maatschappij
„SECURITAS”.
Waldeck Pymontkade 54, Den Haag.
Directeur H. W. MUR.
Grafskransen, Monumenten enz.

SIGARENFABRIKANT.
UITSLUITEND HANDWERK.
E. J. G. OSKAM,
Importeur van Havana-Sigaren.
Den Haag, Hoogstraat 27. Telefoon 2403.
Speciale verpakking voor Indië.

D. A. Borrebach.
Coiffeur.
TOILETARTIKELN en SPONZEN.
HOFSPUI No. 73.

K. H. BRUGGEMANS,
v. Diemenstraat 61-63.
Handel in Spiegel- en Vensterglas.
Huisschilder en Glazenmaker.

E. H. PROTZMANN,
's-GRAVENHAGE. — INGENIEUR. — HEERENSTRAAT 8.
Telefoon 275.
Electrische installaties.
Electrische benodigdheden.

Verhuren.
Stemmen.
Repareeren.
PIANO'S
Van Bergen Henegouwen.
Anna Paulownastraat 19.

Piano's en Orgels,
D. A. RIPPEN.
Gediplom. stemmer „Toonkunst.”
Grote Markt 26a.
Betrouwbaar en voordelig adres ook
voor stemmen en repareren.

BRANDSTOFFENHANDEL - C. AANDEWIEL
Hofleverancier van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Kantoor:
SUMATRASTRAAT 145,
Telefoon 1427,
's-Gravenhage.

JAG. MOULIJN,
OPTICIEN. — INSTRUMENTMAKER,
2e WAGENSTRAAT 95.
TELEFOON No. 904.
Billijk en solid adres voor alle
artikelen voor
ZIEKENVERPLEGING,
Hospitaallinnen, IJszakken, Windkus-
sens, Koortsthermometers, Inhalatie-
Apparaten, Medicijnlaasjes, enz.
Brillen en Pince-Nez
volgens voorschrift van H.H. Doctoren.
AANLEG en ONDERHOUD van Electrische
Schellen en Telefoonleidingen.

NAAIMACHINENHANDEL
v/h. **A. LEWENSTEIN.**
WAGENSTRAAT 18a.
Levert uitsluitend 1ste kwaliteit naaimachines.
Gratis onderricht in het moderne borduren en stoppen.

J. F. J. BAKKER,
24 Raamstraat 24.
Handel in Koloniale waren & Comestibles
Telefoonnummer 880.
Vraag steeds:
Preanger, Java en Santos koffie.
Dagelijks versch gebrand.
Alsook de Congo Thee per ons 18-20 cts.

W. ROELOFSEN.
Columbusstraat 101.
Teleph. 2774.
Specialiteit in Indische Ingredienten.
Sambals in fleschjes en blikjes,
Palmin planteboter, Sportbeschuit van de
kolonie I. B. te Blicicum.

A. A. REGENSBURG
TANDARTS.
Laan van Meerdervoort 157, Den Haag.

POPPEN. POPPEN.
OUDSTE ADRES van POPPEN en POPPENKLEEDING.
Alle soorten reparatiën.
GROOTSTE SORTEERING in
echte haren- en fantasie-pruiken.
Th. A. KEET,
OUDE MOLSTRAAT 11 bij de Papenstraat.

Ch. W. GUY,
Prins Hendrikstr. 151 DEN HAAG.
Piano's, Orgels en muziekinstrum.
Stemmen, Repareeren, Verhuren.

B. SCHOEMAKER,
TAILLEUR.
Specialiteit in Engelse Stoffen.
Westeinde 16. — Den Haag.

SACHS & Co.
Den Haag. Rotterdam. Utrecht.
Specialiteit Hemden naar Maat.

Parfumeriën
Toilet-artikelen enz.,
E. Letitre,
Passage 13.

P. J. CRAMWINCKEL en ZONEN,
Spiegel- en Lijstenfabrikanten.
KUNSTHANDEL.
NIEUWE HAVEN 360-362, Telefoon N°. 112.
PIETHEINSTRAT 36, Telefoon N°. 1906.

A. S. v. ECK.
KORTE POTEN 29. -- Telef. 318.
Gasfitterij.
TUINSLANGEN en SPROEIJERS,
van af 0.75 per Meter.

W. PAULUSSEN
Drogist:
SPUI 158a
recht over de St. Jacobstraat
goedkoopste en solidste adres voor Gummi-
en Verbandartikelen.

Mej. W. J. van WIJK
CUISINIÈRE
OBRECHTSTRAAT 57.
Uitzending van Diners.
Telefoon 2665.

BRANDSTOFFENHANDEL - C. AANDEWIEL
Hofleverancier van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Kantoor:
SUMATRASTRAAT 145,
Telefoon 1427,
's-Gravenhage.

F. C. L. HASE,
Bontwerker.
OPGERICHT 1868.
Fabriek en Magazijn van Pelterijen.
Speciale Heerenhoedenmagazijn.
Lange Poten 17.

DIENTBODENKANTOOR
„EURÉKA”
Tasmanstraat 65
DEN HAAG.

Vitrauphanie of Glaspapier
voor horren, puiamen, enz.
H. J. T. MATVELD,
Wagenstraat 127,
eenig filiaal Zoutmanstraat 56.

M. van STEENBERGEN
Groothandel in Aardappelen.
Korte Groenewegje 122-125.
Teleph. Interc. Telegramadres
1989. Steenbergden Haag.
Levering bij minstens een 1/2 H.L.

S. SPIJER & Co.
Magazijnen in Goud, Zilver, Diamanten.
26 Spuistraat 26 7 Schoolstraat 7
hoek Passage. over de Vischbanken.
'S-GRAVENHAGE.

L. A. GIRCOUR
Specialiteit in
Fransche Cognac en Wijn.
Handel in Gedistilleerd en Bieren.
Korte Hoogstraat 11.

„TRANSVALIA”.
Prins-Hendrikstraat 74.
Dr. Jaegers zuiver wollen ondergoederen.
Dames-modeartikelen.
Geconfectioneerde ondergoederen.

Rijwielabriek en Magazijn **BOSCHHOEK.**
Gevestigd sedert 1899.
François Valentijnstraat 177,
hoek Anna van Buerenstraat.
Reparatie-Inrichting voor alle bestaande merken
van Rijwielen.
Agentuur van 1e Klas Engelse en Duitse Fabrieken.

P. F. A. SCHREINER
Behangerij. — Stoffeerdery.
Compleete Meubeleering.
Bedden- en Meubel-Magazijnen.
Zoutmanstraat 18-20, DEN HAAG.
Telefoon 1864.

Kon. Nederl. Mandenfabriek
FERD. VAN VLIET.
Noordeinde 158.
Interc. Telefoon 3160.
— REPARATIE-INRICHTING. —

Blauwe Hondje.
Grootte verscheidenheid in
BINNEN- en BUITENLANDSCHE
SPECIALITEITS-GENEESMIDDELEN.
Vlamingstraat 42. — Telef. 1955.

M O D E S.
Mad^{elle} P. J. H. SPITS,
Hofspui 9A. Westeinde 187.
Dames- en Kinderhoeden-Magazijn.

De „Kaplaars”
Herderinnestraat 9,
den leden aanbevolen.

Magazijn in Gas-Artikelen,
Wasch-Artikelen, Badtoestellen,
Sanitaire-Inrichtingen, enz. enz.
Lood- en Zinkwerken.
Aanleg van Electrisch Licht, Elec-
trische Schellen en Huis-Telefoons.

J. VAN DER SPEK,
BALISTRAAT 4.
Telefoonnummer 1371.

SOLIED en GOEDKOOP
BEDDENMAGAZIJN
van **A. KRAAN**
ZUIDWAL 42.
Telefoon 1998.

SERVICE ANTISEPTIQUE.
Voor een vlugge en nette bediening bezoeke men de **KAPSALON** van
Molenstraat 50. **J. P. HUMEL,** 's-Gravenhage.
Abonnement: { 14 maal scheren f 1.—
7 maal haarknippen f 1.—

Maatschappij „NUTRICIA”
ZOETERMEER,
Filiale Den Haag: Piet Heinstraat 102a,
Telefoon 1739.
Roomboter, Gehomogeniseerde Melk en
Room, Kindermelk systeem Prof. Bockhaus.
Leveranciers Rotterdamse Lloyd, Stoomvaart
Mij Nederland, Etat Indépendant du Congo, enz.

Gebr. UITERWIJK.
Piet Heinstraat 99. — 's-Gravenhage.
Telefoon 3413.
Huishoudelijke Artikelen.
Haarden, Fornuizen,
Kinderwagens en Sportkarren.
Smederijwerken, etc.

Firma Gebr. KALSE,
Vlamingstraat 41. Den Haag.
KANTOORBOEKHANDEL.
Specialiteit in Lederwaren.
Kastpapier. — Kastrand. — Kastzeildoek.

FABRIEK
VAN
Gaskronen, Kandellabres, Appliques,
Kopergietery. **W. J. Schuling,** Koperslagerij,
Koperraderij. Koperslagerij,
Koperraderij.
Paveljoensgracht N°. 29a.
FILIAAL: KORTE HOUTSTRAAT N°. 2.
BIJ HET PLEIN.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek „de Oude Vette Hen”.
Hofleverancier.
Telefoon 2480. Oude Molstraat 9.
DEN HAAG.
Gewoon en Luxebrood, Beschuit, Krentenbrood enz.

Begravenis-Onderneming
van **D. J. JOUVENAR.**
Hoofd-Kantoor: Veenkade 56
Specialiteit in GRAFHEKKEN.
ZERKEN en MONUMENTEN.

Croes & Co. — Spui 231.
Fabriek van Koper- & Blikwerk
BLANK, GELAKT en VERNIKKELD.
Gegalvaniseerde artikelen voor
HOENDERPARKEN.
alles volgens oogaaf van tekening.
Magazijn van Huishoudelijke Artikelen
BINNENKISTEN VOOR INDIË.

VAN RIJSWIJK & ZONEN
Hofleveranciers.
Veenkade, Kettingstraat n/d Passage
Bloemwerken van Kunst en Smaak
AANLEG en
ONDERHOUD van TUINEN.
3340 Telefoon 2875.

HAUTE NOUVEAUTÉ
IN
ENGELSCHES STOFFEN
C. A. JANSEN.
TAILLEUR.
WAGENSTRAAT 81. — DEN HAAG.

Bad-, Toilet- en Werksponzen
G. J. K. VAN DER GAAG & Zn.
Drogisten. Hofleveranciers.
27 GROENMARKT. Telefoon 2516.

Wat onze klanten zeggen
Zij, die eenmaal hun
Schoenwerk
gekocht hebben bij
„DE CONCURRENT”
45, VLAMINGSTRAAT 45,
KOMEN STEEDS WEDER.

Filiaal van
G. C. SMEELE,
Stoomgrutterij en
Mosterdfabriek.
Vogelzaad en Voerartikelen.
Weimarstraat 54.

Wat is Cera?
Het geheim van den meubelmaker.
eenige product dat bewezen heeft geschied
te zijn voor het onderhoud van uwe meubelen.
Uitsluitend verkrijgbaar in facons van
en 25 cent bij: **W. H. van IJsselstein**
drogist Spui 256 tegenover de Bierkade.

Ch. F. RIJKEN & Co.
Pianofabrikanten. — Hofleveranciers.
26 Nieuwstraat 26. — DEN HAAG.
Magazijnen van Amerikaansche, Duitse,
en Fransche Vleugels, Piano's en Orgels,
verschillende prijzen, stijlen en houtsoorten.
PIANO'S, speciaal voor het tropische klimaat,
vervaardigd, in verschillende prijzen voor
handen, welke met certificaat d'origine
garantie verkocht worden.
Fabriek speciaal ingericht voor Reparatie.
Ruime keuze van Hoorinstrumenten.
Stemmen, Repareeren, Verhuren.

Brouwerij „De Griffioen”
Depot Kranestraat 80.
Vraagt prijscourant gebottelde Bieren.
Extra aanbevolen **STOUT.**

R. BERKENBOSCH, firma H. Spaan
levert steeds prima kwaliteit
Melkbrood.
Korte Beestenmarkt 2. Teleph. 1970.
Reinkenstraat 45. Gedempte Burgwal 54.
DEN HAAG.